

HEINRICH SCHULZ

SOSIALIDEMOKRATIA JA KOULU

SUOMENTANUT

EINO PEKKALA

KUSTANTANUT

SUOMEN SOS.-DEM. NUORISOLIITTO
HELSINKI 1914

KUOPIO 1914,
SAVON TYÖVÄEN KIRJAPAINO

TEKIJÄN HUOMAUTUS.

Tämä kirjoitus sisältää pääasiallisesti alustuksen, jonka tekijä piti Saksan sosialidemokratian puoluepäivillä Mannheimissä syyskuussa 1906 aineesta „Kansankasvatus ja ja sosialidemokratia”. Alustusta on kuitenkin esilläolevaa kirjaa varten vielä tarkastettu sekä monin paikoin parannettu ja täydennetty.

Steglitz-Berlin, kesäkuussa 1907.

H. SCHULZ.

SISÄLLYS.

Johdanto.

1. Kasvatuksen päämäärä.

Kristillinen kasvatusihanne. — Valistusfilosofia. — Tieteellinen kasvatusoppi. — Yhteiskuntakasvatusoppi. — Materialistinen historiankäsitys.

2. Entisajan luokkakasvatus.

Alkukommunismin ajat. — Luokkakasvatuksen synty. — Orjuus ja maaorjuus. — Kansakoulun alkeita keskiajalla. — Uskonpuhdistus ja kansakoulu.

3. Nykyajan luokkakasvatus.

Kapitalistinen tuotanto ja kansakoulu. — Köyhälistö ja kansakoulu. — Kansakoulun ulkonainen varustus. — Saksan kansakoulun „henki”.

4. Sosialismin kasvatusihanteet.

Sosialismi ja kasvatus. -- Ajatus- ja käsityö. -- Työ ja kasvatus.

5. Lähimmät vaatimuksemme.

Maallisuus ja yhtenäisyys. — Opetuksen, opetusvälineiden ja kouluruokailun maksuttomuus. — Kouluhallinto. — Ikäkausi ennen kouluvelvollisuuden aikaa. — Ammatti- ja jatkokoulut. Käsityön- ja taloudenopetus. — Koulun sisäinen järjestely. -- Aistivialliset lapset. — Terveystenhoito. — Taiteenharjoitus. -- Opettajat ja opettajattaret.

Loppu.

JOHDANTO.

Mannheimin puoluepäivillä v. 1906 Saksan sosiaalidemokratia käsitteli kasvatuskysymystä ensi kerran periaatteellisesti ja sen koko laajuudessa. Tosin on aikaisemminkin puoluepäivillä kosketeltu sivumennen muutamia kasvatusopin syrjäkysymyksiä, erittäinkin on kasvatuskysymystä pohdittu ohjelmakeskusteluissa Erfurtissa ja Hallessa. Mutta täälläkin vain hyvin pinta-puolisesti. Niinpä huomautti Liebknecht v. 1890 Hallessa lyhyesti: »Yleinen yhtäläinen valtion huolehtima kansankasvatus ja maksuton opetus kaikissa sivistyslaitoksissa on itsestään selvä vaatimus.« Erfurtissa (1891) kosketteli Liebknecht hieman lähemmin siellä hyväksytyn ohjelman käytännölliseen osaan sisältyviä kouluvaatimuksia, mutta tyytyi täälläkin selittämään lyhyesti vaatimusta opetuksen ja kouluruokailun maksuttomuudesta yleisissä kansakouluissa. Kasvatuskysymyksen periaatteelliseen puoleen hän ei koskenut. Myöhemmissäkin tilapäisissä keskusteluissa, jotka useimmiten saivat alkunsa puoluepäiville aiotuista, erittäinkin sosialistisen lastenkirjallisuuden hankkimista koskevista alustuksista, päästiin tuskin muutamia vähäarvoisia syrjäseikkoja kauemmaksi.

Paljon suurempaa huomiota ovat kouluasiat saaneet osakseen yksityisvaltioitten sosialidemokraattien puoluepäivillä ja sosialidemokraattisten kunnanedustajain kokouksissa, joita on viime vuosina pidetty yhä useammin.

Koska koulu Saksassa on yksityisten valtioitten eikä valtakunnan asia, on puolueen edustajain liittovaltioitten eduskunnissa pitänyt käydä käsiksi kouluasioihin ja tästä syystä ottaa ne puheeksi myöskin puoluepäivillään. Samoin on sosialidemokraatisten kunnanedustajain laita. Puoluetoveriemme toimintaohjelmat yksityisissä liittovaltioissa sisältävät sentähden myöskin enemmän erinäisiä koulua koskevia vaatimuksia kuin Erfurtin ohjelma.

Mutta myöskin näissä keskusteluissa ja niistä syntyneissä ohjelmissa on tunkeuduttu harvoin kasvatuskysymyksen periaatteelliseen sosialistiseen ytimeen, niinkuin luonnollista onkin. Maapäivien edustajat ja vielä enemmän kunnanedustajat ovat tekemisissä pääasiallisesti *käytännöllisten* kouluasiain kanssa. Tosin voivat he keskusteltaessa uskonnonopetuksesta tai muusta opetusaineesta kosketella sivumennen periaatteellisesti yhtä ja toista kouluelämän puolta, mutta pääasiallisesti ovat käytännölliset ja ulkonaiset koulukysymykset — koulurakennukset, koulukalusto, luokkien oppilasluku, opettajien palkkaus ja muut sellaiset asiat — etualalla koulun kulkun arviosta päätettäessä. Koska sosialidemokraatit ylimalkaan harrastavat vilkkaasti kaikkia kouluasioita, ovat monet sosialidemokraattiset kaupunginvaltuusmiehet ja maapäivien edustajat hankkineet vähitellen sellaisissa kysymyksissä erinomaisen asiantuntemuksen, jota on ilolla tervehdittävä ja jonka edistämiseksi ja levittämiseksi puolueen on edelleenkin toimittava.

Mutta tämän käytännöllisen pikkutyön vastapainoksi ja samalla myöskin sen ohjeeksi on puolueelle tullut yhä pakoittavamman välttämättömyydeksi taas kerran käsitellä perinpohjaisesti kasvatuskysymystä tieteellisen sosialismin kannalta.

Taas kerran! Sillä on jo ollut sosialistisia kongresseja, joissa on käsitelty kasvatuskysymystä sellaisella varmuudella, terävyydellä ja teoreetisella selvyydellä, että täytyy sitä nykyään ihmetellä eikä voi olla siihen nojautumatta, jos tahtoo tutkia kasvatuskysymystä historial-

lisen materialismin apuneuvoilla. Tässä on kysymys ensimmäisistä sosialistisista kongresseista yleensä, kansainvälisen työläisliiton kongresseista, joita pidettiin vuodesta 1866 alkaen useita vuosia perätysten. Tähän aikaan, jolloin kansainvälinen työläisliitto vielä oli nuoren toimintahaluisen sosialismin sekä järjestävä että henkinen keskus, jolloin Marx oli liikkeen varsinaisena päänä, ovat työmiehet käsitelleet suurella innolla ja hartaudella nuorison kasvatuksen teoreettisia kysymyksiä. Jo ensimmäisessä kongressissa Genfissä v. 1866 muodosti kohta: »Naisten ja lasten työ« yhden keskustelujen pääosan, ja täydelleen Marxin katsantokannan mukaan, että kasvatuskysymyksetkin ovat yhteydessä aikansa taloudellisten tekijäin kanssa, antoi tämä näennäisesti taloudellinen kysymys aiheen vallitsevan koulujärjestelmän ankaraan arvostelemiseen ja sosialistisen kouluihanteen muodostamiseen. Myöskin molemmissa seuraavissa kongresseissa Lausannessa v. 1867 ja Brüsselissä v. 1868 oli kasvatuskysymys jälleen käsittelyn alaisena. Edelleen on eräässä myöhemmässä kansainvälisessä sosialistikongressissa, Lontoossa v. 1896, keskusteltu ja päätetty kasvatuksesta ja ruumiillisesta kehityksestä, tosin ei niin paljon periaatteellis-sosialistiselta kuin sosialipoliitiselta kannalta lähtien. Myöhemmin ei ole enää päästy niin korkealle periaatteelliselle tasolle kuin Genfin kasvatuspätös, jonka teksti olikin epäilemättä Marxin laatima.

Genfin päätöksistä puhutaan vielä tarkemmin myöhemmin tässä esityksessä. Toistaiseksi tyydymme vain toteamaan sen mielenkiintoisen tosiasian, että puolue aikaisempina vuosinaan, kun se vielä oli vähälukuinen eikä ollut ottanut osaa käytännölliseen työhön eduskunnissa, pohti sitä innokkaammin *teoreettisia periaatteitamme*, kun taas myöhemmin käytännöllisen pikkutyön kasvaessa teoreettiset keskustelut ovat jääneet syrjään. Mutta kuten nykyään on ollut puolueessa yleensä huomattavissa sangen ilahduttavaa harrastusta teoreetisiin kysymyksiin niiden suuren arvon tähden myöskin käy-

tännölliselle pikkutyölle, niin on tieto tieteellisen sosialismin osoittamista perusteista ja ohjeista mitä suuri-arvoisin myöskin kaikelle käytännölliselle toiminnalle kasvatuksen alalla, olkoonpa sitten kysymys pienten lasten kasvatuksesta, kasvatuksesta koulunkäynnin päätyttyä tai lopuksi itsekasvatuksesta.

Puoluetoverit ovat kiinnittäneet viime aikoina yhä enemmän huomiota käytännöllisiin kasvatustehtäviin, ja heidän toimintansa tällä alalla lisääntyy varmaankin vielä paljon lähimpinä vuosina. Tämä johtuu osaksi siitä, että on kasvanut *uusi sukupolvi sosialidemokraattisia vanhempia*, jotka tahtovat antaa lastensa hyväksi omat kokemuksensa. Se, joka ei ole kasvanut sosialidemokraatin lapsena, tuntee tarvetta säästää lapsiltaan sen suuren vaivan, joka hänellä itsellään on ollut kääntyessään vasten vanhempiensa tahtoa sosialidemokraatiksi. Sekin, jolla on jo ollut sosialidemokraattiset vanhemmat, muistaa siitä huolimatta ehkä monia ikäviä kokemuksia, jotka hän tahtoo säästää omilta lapsiltaan. Tai hän tahtoo, jos hän voi muistella ilolla omaa lapsuuttaan, tehdä omille lapsilleen mahdolliseksi yhtä rakkaan muiston.

Me tekisimme kuitenkin vääryyttä, jos emme tahtoisi muistaa tässä yhteydessä rakasta ystäväämme, viholistamme. Myöskin valtiollinen taantumus, erittäinkin *Preussin koulutaantumus* on hyvältä osalta syynä siihen, että työväestön harrastus koulu- ja kasvatuskysymyksiin on kohonnut. Työmiehet eivät ole antaneet vielä näihin asti luokkavaltion kansakoulun ja sosialidemokraattisen kodin välillä piilevän vastakohdan puhjeta ilmi. Työmiesten suuri kunnioitus tietoa kohtaan on vaikuttanut, että he ovat antaneet nykyisessäkin huonosti järjestetyssä ja useinkin työväestölle vihamielisessä kansakoulussa tapahtua paljon sellaista, mitä he muuten olisivat ennemmin vastustaneet. Mutta senjälkeen kuin koulutaantumus on käyttänyt hyväkseen rajatonta valtaansa Preussissa painaakseen kansakoulun vielä sen tähänastis-

takin alhaista tasoa alemmaksi, senjälkeen kuin se ei ole osoittanut vähintäkään kunnioitusta kansakoulua ja sen varassa olevia kansankerroksia kohtaan, ansaitsisi luokkatietoinen työväestö sitä vastaan heitetyn solvauksen, jos se antaisi kaiken tämän tapahtua vastustamatta. »Tu l'as voulu, George Dandin«, niin huudamme me Preussissa ja muuallakin rehentelevälle koulutaantumukselle. Te olette sitä tahtoneet! Hyvä on! Me otamme vastaan taisteluhansikkaan.

Olkoot Mannheimin puoluepäivät alkuna jatkuvaan suurisuuntaiseen työhön nuorisomme eduksi, valmistuksena tarmokkaaseen taisteluun luokkavaltion voimien kanssa lastemme omistamisesta. Pääoma, joka imee työmiehiltä ytimen luista, kuivattaa heiltä aivot, joka riistää heiltä perheonnen, joka epää mieheltä vaimon, lapsilta äidin, äidiltä lapset, tämä pääoma väärentää ja myrkyttää julkeasti työtä tekevän luokan turvattoman nuorison ajatustavan ja mielialan, ja se on äsken pitänyt huolta suurimmassa liittovaltiossa, Preussissa, että tämä väärentäminen voi käydä tulevaisuudessa vielä perinpohjaisemmin ja häikäilemättömämmin. Sentähden on ryhdyttävä vastustamaan tätä hallitsevan luokan pyrkimystä turmella tulevaa sukupolvea. Sosialismille ja nuorisolle kuuluu tulevaisuus. Mitä lähemmin käsi kädessä molemmat työskentelevät, sitä parempi sosialistiselle tulevaisuudelle.

I. KASVATUKSEN PÄÄMÄÄRÄ.

Kun ryhdytään perustavasti tutkimaan tavallisessa mielessä käsitetyn kasvatuksen laajaa alaa, niin esiintyy ensimmäisenä kysymys kasvatuksen päämäärästä. Teleologia, oppi kasvatuksen tarkoituksesta, muodostaakin sentähden ensimmäisen pääosan tieteellistä kasvatusoppia, sellaisena kuin sitä nykyään opetetaan seminaareissa ja yliopistoissa. Mutta kasvatuksen päämäärästä eivät porvarilliset teoreetikot ole päässeet tähän asti yksimielisyyteen. Toinen vastustaa toista. Molemmiin puolin riippuu suhtautuminen tähän kysymykseen filosoofisista järjestelmistä, joiden kannattajia asianomaiset teoreetikot ovat. Filosofian, ennen kaikkea siveysopin, pitäisi määrätä kasvatuksen tarkoitus, ja siinä taasen siveysopin ja sen vaatimusten erilaisuus tai ainakin niiden ajateltu käsitteellinen muodostelu estää kasvatustieteilijöitä pääsemästä yksimielisyyteen kasvatuksen päämäärästä.

Yhdessä kohdassa kyllä vallitsee porvarillisten kasvatustajain kesken jonkunlainen yksimielisyys: kasvatuksen tulee olla *kristillis-siveellistä*, siveellisten ja uskonnollisten tekijöitten tulee määrätä sen päämäärä. Tämän kasvatusopin riippuvaisuuden uskonnollisista ja ennen kaikkea kristillisistä tarkoituseristä käsittää helposti, jos ottaa huomioon, että koko julkinen henkinen elämä on kulkenut melkein 2,000 vuotta ristin merkeissä, ja että kristillinen jumaluusoppi on muodostellut omia tarkoi-

tuksiaan varten huomattavimpia esikristillisiä filosoo-
feja, erittäinkin Platoa. Kautsky osoittaa kirjoitukses-
saan »Siveysoppi ja materialistinen historiankäsitys«
vanhan ajan ja kristillisen siveysopin välisen suhteen ja
osoittaa, mitenkä tästä sekoituksesta oli seurauksena
vielä nykyäänkin jatkuva siveysopin ja uskonnon yhteen-
kutoutuminen, mitenkä tämän jälkeen jokainen siveys-
opillinen kysymys oli samalla jumaluusopillinen kysymys.

Tämä myöskin selittää, että hyvät kristilliset kasvat-
tajat tekevät aina »*pakanalliselle*« *Platoille* kohteliaan ku-
marruksen, tosin asettaakseen seuraavassa silmänräpäyk-
sessä Platon kommunistisen valtioihanteen ja hänen val-
tiotarkoituksia varten ehdottamansa kasvatusihanteen
epäilyksen alaiseksi. Plato tahtoo kasvatuksen avulla ke-
hittää hyviä kansalaisia; valtiotarkoitus on hänelle sa-
malla kasvatustarkoitus.

Maailmanuskontona *kristinusk* ei voinut lähteä
alkuun tästä valtiotarkoituksesta. Sen ihanne ei ollut
valtio maan päällä, vaan jumalan valtakunta taivaassa.
Kun sentähden kirkkoisät alkoivat käsitellä kristillisen
ajanlaskun ensimmäisinä vuosisatoina kasvatusopin teo-
riaa, asettivat he kasvatuksen päämääräksi »Jumalan ku-
van«. Tämä päämäärä on pohjaltaan vieläkin vallitse-
vana, jos kohta sitä on tulkittu monella tavalla. Jyrkim-
min pidettiin tästä periaatteesta kiinni keskiajalla, kato-
lisuuden rajattomana valta-aikana, ja se synnytti, niin-
kuin Dittes lausuu »liioittelussaan sen kristillisen kasva-
tuksen irvikuvan, joka näki täydellisessä maailmanhal-
veksimisessa ja lihan kuolettamisessa tehokkaimman kei-
non kaiken inhimillisen kurjuuden poistamiseksi«. Kun
uskonpuhdistus tunki syrjään katolisen käsityksen, ja
kristillinen kirkko vapautui kansainvälisen paavinvallan
puristuksesta, niin että jokaisella *valtiolla* voi olla oma
uskontonsa ja jokainen *ruhtinas* voi samalla olla paavi
»rakkaille alamaisilleen«, lisättiin kasvatuksen puhtaasti
kirkolliseen tarkoitukseen myöskin valtiotarkoitus. Lap-
sia ei pitänyt kasvattaa ainoastaan jumalan hurskaiksi

lapsiksi, vaan myöskin heidän maallisen herransa kuuliaisiksi alamaisiksi. Huomattavimmat kasvatusteoriat uskonpuhdistuksen ja sitä seuraavien kahden vuosisadan aikana kääntyivät teorioineen ja käytännöllisine ohjelmineen melkein aina »armollisten herrojen ja rouvien«, ruhtinasten ja ruhtinattarien puoleen ja pyytävät heidän kannatustaan, minkä korvaukseksi he taasen tahtoivat tulla kasvatustoppeineen heidän avukseen. Ja kaikki koulujärjestykset laaditaan ruhtinaitten määräyksestä, he vahvistavat ne ja antavat niitä.

Luopumisen tästä ahtaasta ja rajoitetusta kasvatuksen päämäärästä sai aikaan *valistusfilosofia* 18:nnella vuosisadalla. Tosin pitää vielä itse *Comenius* muodollisesti kiinni »Jumalan kuvasta«, mutta kun hän tulkitsee yleisinhimillisesti tätä ihannetta, tulee se merkitsemään samaa kuin kaikinpuolisen ja sopusuhtaisen ihmissivistyksen ihanne. Lasta on Comeniuksen mukaan ohjattava kohti hänen maallista ja taivaallista tarkoitustansa, hänen pitää tulla maan päällä kelpolliseksi ja onnelliseksi ja taivaassa autuaaksi. Huomaa helposti sen suuren edistysaskeleen, jonka kasvatusteorian teoria on tehnyt Comeniuksen mukana. Tekisi mieli — valitettavasti täytyy tässä yhteydessä luopua perinpohjaisesta esityksestä — osoittaa Comeniuksen suhteet Böhmin veljesten kommunismiin ja johtaa siitä hänen korkealentoiset kasvatustehnteensä, jotka tosin ovat aikansa kristillis-tarullisessa verhossa. *Rousseau* saarnasi palaamista luontoon. Kun kasvatti lähtee hänen kädestään, »ei hän ole virkaherra, ei sotilas eikä pappi: hän on ensin ihminen. Luonnollisen kasvatuksen täytyy tehdä ihminen sopivaksi kaikkiin inhimillisiin olosuhteisiin«. Samanlaisia olivat niiden saksalaisten valistusmiesten päämäärät, jotka nojautuivat *Rousseau*hon, erittäinkin *filantropistien*. Basedowin julistuksessa, jolla hän v. 1770 kutsui filantropiniinsa, sanottiin: »Kasvatuksen tarkoituksena täytyy olla kehittää eurooppalainen, jonka elämä olisi niin vahingotonta, niin yleishyödyllistä, niin tyytyväistä, kuin se voidaan muodostaa

kasvatuksen avulla«. Hänen filosofinen päämääränsä, jota myöskin kasvatusopillisen tuli vastata, oli pyrkimys onnellisuuteen. Paljon hänen yläpuolelleen kohoa *Pestalozzi*, joka ei tahtonut huomioon otettavaksi ainoastaan luonnollisia olosuhteita, vaan joka on huomannut myöskin kasvatuksen yhteyden yhteiskunnallisten olojen kanssa. Hän tahtoi ihmisen kaikkien voimien ja kykyjen sopusuhtaista kehittämistä ja ennen kaikkea tuli »ihmissyyden oman luonnon olemuksen määrätä sen muodostaminen«. Järjenomaisella maltillisuudella valaa *Kant* filosofisiin käsitteisiin sen, mihin Pestalozzi pyrki vallankumouksmiehen rajulla mahtipontisuudella ja tulisella innostuksella. *Kant* antaa kasvatukselle erittäin suuren arvon, hän tahtoi, että lapsia ei kasvatettaisi pelkän syntyperän mukaan nykyistä, vaan »ihmissyyden aatteen« mukaan, tulevaa parempaa yhteiskuntatilaa varten. Mutta *Kant*kin, joka oli vienyt jumalan ulos järjestelmästänsä pääovesta tuodakseen hänet takaovesta takaisin, ei voinut vapautua täydellisesti uskonnollisista perimätiedoista. Niinpä hän puolsi uskonnonopetusta, vaikkakin hän tahtoi asettaa puhtaan siveysopetuksen sen edelle.

*Kant*illa on suuri merkitys tieteelliselle kasvatustieteelle, joka on perustettu oikeastaan vasta viime vuosisadalla. Hänen idealistinen siveysoppinsa on vielä nykyäänkin melkein eittämättömänä porvarillisessa kasvatustieteessä. Ei edes *Herbart*, jota pidetään tieteellisen kasvatustieteen varsinaisena perustajana, pääse sitä edemmäs. Hän on korkeintaan, jos niin tahdotaan, tulkinut *Kant*ia porvarillisesti. Molemmille on siveellisen tahdon muodostaminen pääasia. Tämän tahdon täytyy olla, niinkuin *Rein*, huomattavimpia vielä eläviä teoreetikkoja ja herbartilaisia, sanoo: »henkilön oma tahto, joka on lähtenyt siitä tiedosta, että siveyslailla on ehdottomasti sitova pätevyys«. Tämä siveyslaki on siis paikan ja ajan yläpuolella, se on ehdoton, kaikille ajoille pätevä, ja — tässä tulee *Kant*in filosofian individualistinen perusluonne näkyviin — se kohdistaa vaatimuksensa yksilöön

eikä yhteiskuntaan. Jotta inhimillinen yhteiskunta tulisi paremmaksi, täytyy yksilön ensin parantua. Tässä tarkoituksessa täytyy kasvatuksen kehittää yksilön tahtoa.

Jyrkimmin tulee Kantin idealistisen siveysopin individualistinen perusluonne kasvatukseen sovitettuna ilmi Herbartin oppilaalla *Zillerillä*, jota usein mainitaan yhdessä tämän kanssa. Hän sanoo teoksessaan »Johdatus yleiseen kasvatukseen«: »Me emme rupea etsimään kasvatuksen tarkoitusta yksilön ulkopuolelta. Me emme tahdo käyttää sitä tehdäksemme perheestä, valtiosta, ihmiskunnasta jotakin ohjataksemme niitä määräytyä päämääriä kohden. Kasvatustoiminnalla täytyy yksilössä olla lähtökohtansa, kulkunsa ja loppunsa. Toiminta, joka tahtoo yksilön avulla vaikuttaa yhteiskuntaan, ei ole kasvattavaa. Kasvattajaa sellaisenaan ei ensinkään liikuta, että sivistys, jonka yksilö omaa, tulee myöskin yhteiskunnan hyväksi, että jälkimmäisen kohottamisen tulee lähteä yksilöstä. Ne ovat poliittisia mietiskelyjä, jotka ovat kasvatukseen näköpiirin ulkopuolella. Huolenpidon ihmiskunnasta tulee tyhmän ihmishengen jättää sitä paitsi korkeimmalle olennolle«. Nämä sanat on kirjoitettu 48:n vallankumouksen jälkeisinä vuosina, 1857:n tienoilla, siis mustan taantumuksen aikana. Tämä selittänee osaksi niiden taantumuksellisen, epäyhteiskunnallisen ja poliittikkaa vihaavan luonteen.

Jos siis Ziller päätyykin Kantin siveysopin perustalla törkeään individualismiin, niin koettaa eräs uusaikainen eikä suinkaan epämiellyttävä tieteellisen kasvatukseen suunta johtaa samasta Kantin siveysopista yhteiskunnallisen kasvatuksen välttämättömyyden. *Natorp*, Marburgin yliopiston professori, on koettanut sangen terävä-älyisesti saattaa tunnustamansa kasvatuksen yhteiskunnallisen ehdollisuuden elimelliseen yhteyteen Kantin siveyslain kanssa. Hän on päässyt siinä yksityiskohdissa moniin oivallisiin tuloksiin, mutta varsinaista tehtävää, jonka hän on asettanut itselleen, ei hän ratkaise. Hänelle ei onnistu myöskään yhdistää eroittamattomasti yhteiskuntakasva-

tusopin avulla Kantia ja sosialismia. Häntä lukiessa tuntee aina, että hänen »aatteellansakin« on vain yhteiskunnalliset ja historialliset edellytykset, että se on lähtenyt yksinomaan hänen hartaasta toivostaan päästä nykyisestä aineellisuuden ajasta totuuden, oikeudellisuuden ja kauneuden valtakuntaan. Natorp ei näköjensä usko, että sosialismi voisi toteuttaa täydellisesti tämän hänen toivonsa ja sentähden lohduttautuu hän, kuten oikea idealisti, sillä, että »aate« on ääretön ja ehtymätön ja että on olemassa »ehdoton lainmukaisuus«. Siten hän on selittänyt maailmaa jälleen oikean filosoofin tavalla. Mutta Marxin mukaan on sitä muutettava.

Materialistinen historiankäsitely, joka antaa meille tässä keinot, on ammattikasvattajain kesken vielä melkein tuntematon. Natorp on tosin kuullut siitä, hän koskettaa sitä sivumennen ja on kyllin viisas hyljätäkseen sen umpimähkään. Mutta lukuunottamatta Natorpia on tuskin *yksikään* porvarillinen kasvatustieteilijä perehtynyt tämän kasvatustieteen ymmärtämiselle niin tavattoman tärkeän tutkimustavan luonteeseen, saati sitten koettanut käyttää sitä. Mutta kyllä on kuuluisia oppineita, joilla on niin kurjat tiedot sosialismin tieteellisistä perusteista ja sosialistisesta siveysihanteesta, että se voisi herättää sääliä koirassakin. Niinpä on tunnettu professori *Paulsen*, filosoofi ja kasvatustieteilijä, kirjoittanut Jenan yliopiston professorin Reinin julkaisemaan »Kasvatustieteen yleistieteeseen käsikirjaan« kasvatuksesta artikkelin, jossa m. m. sanotaan: »Kansanvallan vanha ihanne on: yhtäläinen kasvatustieteen, ainakin yhtäläinen koulutus kaikille riippumatta ammatista ja taloudellisesta asemasta. Nykyään on sosialidemokratia omaksunut tämän vaatimuksen: se takaa sen täyttyvän tosin vasta sen jälkeen, kun luokkarajat on poistettu ja on niin johdonmukainen, että se katsoo ammattieroituksen tulevaisuudessa samalla poistuvan; tulevaisuuden täydellisessä yhteiskunnassa on jokainen kelvollinen suorittamaan kaikkia tehtäviä ja jokaista käytetään määrätty aika tarpeen

mukaan. Tämä koskee ennen kaikkea tähänastisia hallitusvirkoja; johtotehtävä ei tarvitse enää erityisiä ja erityisesti valmistuneita henkilöitä, sitä voivat — niin vakuuttavat tulevaisuuden filosoofit — kaikki vuoronsa perään hoitaa«. Ja kehenkä perustavaan sosialismin teoreettikkoon Paulsen tässä vetoaa? Marxiin, Engelsiin vai Kautskyynko? Ei suinkaan! Vaan — Bellamyyn, vuoden 2000:n mielikuviutusrikkaaseen haaveilijaan.

Me tahdomme antaa Bellamyn olla alallaan ja pitää kiinni sensijaan niistä, joitten täytyy tietää, mitä historiallisella materialismilla, tällä erinomaisella tutkimustavalla, on sanottavana kasvatusopin tarkoitusta määriteltäessä, tutkimustavalla, joka selittää dialektisesti menneisyyttä, on ohjeena nykyajan käytännöllisessä työssä ja antaa myöskin meille selvän tiedon tulevaisuudesta.

Materialistinen historiankäsitely lähtee, niin selittää Engels vastakirjoituksessaan Dühringille lyhyesti ja täsmällisesti, lauseesta »että tuotanto, ja tuotantoa lähinnä tuotteiden vaihto on kaiken yhteiskuntajärjestyksen perusta; ja että jokaisessa historiallisesti esiintyvässä yhteiskunnassa tuotteiden jako ja sen kanssa yhteiskunnallinen jakautuminen luokkiin ja säätyihin suuntautuu sen mukaan, mitä ja miten tuotetaan ja mitä tuotteita vaihdetaan. Sen tähden kaikkien yhteiskunnallisten muutosten ja valtiollisten mullistusten viimeiset syyt eivät ole löydettävissä ihmisten päästä eikä heidän kasvavasta totuuden- ja oikeudentunnostaan, vaan tuotanto- ja vaihtotavan muutoksista; ne eivät ole löydettävissä *filosofiasta*, vaan asianomaisen aikakauden *taloudesta*«. Sentähden eivät myöskään keinot keksittyjen epäkohtien poistamiseksi ja inhimillisen yhteiskunnan kohottamiseksi »ole löydettävissä päästä, vaan pään avulla keksittävässä esillä olevista tuotannon aineellisista tosiasioista«.

Meidän tehtävänämme ei siis ole hakea mietiskelemällä kasvatuksen päämäärää, vaan meidän täytyy käsitellä taloudellisen elämän tosiasioita saadaksemme selville kasvatuksen sekä nykyisen että tulevan suunnan. Ajalli-

sesti rajoitetusta taloudellisesta päämäärästä johtuu myöskin vastaavalla tavalla kasvatustopin päämäärä.

2. ENTISAJAN LUOKKAKASVATUS.

Tämä materialistinen tarkastelu selittää myöskin, miksi emme ole tavanneet ihmiskunnan historiassa vielä näihin asti koskaan eikä missään — kaikkien filosoofien ja heidän teoriojensa uhalla — yleistä ja yhtäläistä kansankasvatusta. Tähänastinen yhteiskunnallinen kehitys ei ole sitä vielä koskaan vaatinut. Se ei ole ollut yhteiskunnallisesti tarpeellinen. Mutta teorioista ei taloudellinen kehitys ole näihin asti vielä koskaan välittänyt, jos nämä teoriat olivat kaukana sen tiestä.

Ihmiskunnan historian *alkuaikoina*, jolloin ihmiset elivät monenlaatuissa kommunistisissa yhteiskunnissa, mihin työn vähäinen tuottavuus pakoitti, tuskin oli olemassa yhteiskunnallista kasvatusta. Mikäli sellaisesta voi puhua, niin on sen täytynyt olla *kommunistista laatua*, niinkuin lapsetkin noina esihistoriallisina aikoina olivat tavallaan kommunistista omaisuutta. Vanhojen perhemuotojen aikana, joista saamme tarkempia tietoja Morganin ja Engelsin teoksista, vallitsi rajaton sukupuoliseurustelu; jos kohta se vähitellen supistui, niin voitiin kuitenkin määrätä tarkasti vain lapsen äiti, mutta ei hänen isäänsä. Lapsi ei siis voinut, kuten nykyään, saada kasvatustaan vanhemmiltaan, vaan korkeintaan äidiltään; todennäköisesti sai hän kasvatuksen yhteiskunnalta, mikäli noina alkuperäisinä aikoina voidaan yleensä puhua kasvatuksesta. Se oli siinä, että pojat liittyivät miehiin ja tytöt naisiin ja koettivat vähitellen jäljittelemällä saavuttaa täysikasvuisten taitavuuden. Sillä silloin oli kysymys vain taidoista, jotka olivat saavutettavissa käden ja ruumiin harjoituksella. Henkistä

sivistystä ei vielä ollut olemassa. Sille luotiin edellytykset vasta sen jälkeen kuin ihmiskunta oli tehnyt suuren edistysaskeleen alkukommunismiin ajasta orjuuden aikaan. *Orjuuden* avulla voitiin paremmin käyttää hyväksi vähitellen kehittynyttä suurempaa työn tuottavuutta, joka oli jo saanut aikaan moninaisen työnjaon. Nyt esiintyi yhteiskunnallisesti välttämättömän työn suuri jako, minkä johdosta joukkojen osalle tuli käsityö, ruumiillinen työ, samalla kuin tämän kehityksen johdosta muista eronneet etuoikeutetut huolehtivat tämän työn johdosta, kaupasta ja valtioasioista. Nämä etuoikeutetut luokat hankkivat myöskin jäsenilleen mahdollisuuden panna alkuun taiteen ja tieteen. Tästä alkaa vielä nykyäänkin jatkuva *teorian ja käytännön luonnoton ero*. Se loi tieteen ja taiteen, joiden edustajat halveksien nyrpistävät nenäänsä yhteiselle työlle, näköjensä niiden oman arvon tähden. Se alensi ruumiillisen työn hengetömäksi, raa'aksi, vaivaloiseksi työskentelyksi, joka on kyllin hyvää orjien ja — palkkatyöläisten suoritettavaksi.

Tästä luokkien muodostumisesta alkaa myöskin *luokkakasvatus*, ja samaan aikaan tapahtuvasta yksityisomaisuuden syntymisestä ja sen kanssa yhteydessä olevasta yksiaviosta perhekasvatus. Mutta luokkakasvatusta samoin kuin perhekasvatustakin oli oikeastaan vain *hallitsevien* luokkien keskuudessa, sillä liian hengettömään osatyöhön hajoitettua orjantyytä varten ei tarvittu mitään erityistä hengen valmistusta; riitti koneellinen jäljittely, jonka avuksi ruoska tuli hätätilassa. Orjille määrättiin heidän työnsä. Heidän ei tarvinnut ajatella miksi, mistä ja minne. Sitä varten oli heidän herransa ja hänen virkamiehensä; mutta juuri tämän takia täytyi hallitsevien luokkien pitää etukäteen huolta *omien* jälkeläistensä suunnitelmallisesta kasvattamisesta. Isä tahtoi jättää *omaisuutensa* pojalleen perinnöksi. Poika täytyi sentähden tehdä kykeneväksi hallitsemaan asianmukaisesti tätä perintöä. Hänen täytyi, jos kohta virkamiesten avulla, johtaa tuotantoa, osata ostaa ja myydä tuot-

teita hyötyä tuottavasti; hänen täytyi osata hoitaa yhdessä kaltaistensa kanssa valtiossa hallitsevan luokan asioita. Kaikista näistä syistä näemme lainsäätäjien, valtion johtajien ja ajattelijoiden muinaisessa Kreikassa käsittelevän innokkaasti julkista kasvatusta. Raaka tapa panna lapset (jos ne olivat heikkoja) ulos kuolemaan, loistavat olympialaiset leikit, kaiken tämän päämääränä oli suunnitelmallisesti kehittää *hallitsevien* luokkien nuorisoa, — mikä seikka aina täytyy ottaa huomioon — jotta se voisi kehittyä terveeksi ruumiiltaan ja sielultaan, kykeneväksi taisteluun ja leikkiin ja viisaaksi seurustelussaan ystävän ja vihollisen kanssa. Ensimmäisen kerran eroittautui täällä luokka yhteisestä kansasta, antoi tämän tehdä työtä edestänsä, samalla kuin se itse johti *henkisesti* tuotantoa ja omisti myöskin itselleen tätä ja muita sen kanssa yhteydessä olevia tarkoituksia varten erityisen henkisen sivistyksen. On itsestään selvää, ettei tätä henkistä sivistystä käytetty ainoastaan välittömässä työskentelyssä aineellisten harrastusten hyväksi, vaan että riitti aikaa myöskin tieteiden ja taiteiden harjoittamiseen.

Tämä tila on ulkonaisia eroavaisuuksia lukuunottamatta kestänyt tuhansia vuosia. Vanhassa Roomassakin oli näin asianlaita. Ja *kristinusko*, joka tosin piti huolta orjista, ei kuitenkaan huolehtinut heidän henkisestä sivistyksestään, vaan sanoi heille päinvastoin: »Autuaita ovat hengessään köyhät, sillä taivaan valtakunta on heidän». Kristinusko ei kyllä sovittanut tätä kaavaa hallitseviin luokkiin, se on aina osannut sovittautua vaihtelevien tarpeiden mukaan ja kaksinäinen siveys ei ole ollut koskaan kristillisille papeille loukkauskivenä. Niin tapahtui, että kristinusko, kun se ensin oli päässyt hallitsevaksi uskonnoksi, otti johdon myöskin henkisessä suhteessa. Luostarit tulivat taiteen ja tieteen tyyssijoiksi. Hengenmiehet tulivat ruhtinaitten ja aatelisten opettajiksi.

Germaanilaisten kansojen esiintyminen historiassa oli muuttanut yhteiskunnan rakenteen. Orjuutta vanhanaikaisessa mielessä ei enää ollut. Sen sijaan oli tullut *maaorjuus*. Läänitysaateliston käsissä on taloudellinen voima, maaomaisuus. Se on tehnyt talonpojat verovelvollisiksi; se on talonpoikien maallisena kaitselmuksena; se pakoittaa talonpojat vaivaloiseen päivätyöhön. Koska kirkko oli tämän ajan suurin läänitysherra, niin työskenteli se käsi kädessä läänitysaateliston kanssa. Ritarit ja ruhtinaat taistelevat paljastetuin miekoin kirkon puolesta, kirkko puolustaa »hengen miekalla« ritarien ja ruhtinaitten etuoikeuksia, siten että se ottaa huolehtiakseen ritariston henkisestä sivistyksestä ja samalla pitää vapaudettomien talonpoikien joukkoja tietämättömyydessä ja henkisessä vaatimattomuudessa! Keskiajalla emme tapaa maaseudulla vielä koulun alkeitakaan maalaisväestön laajoja kerroksia varten, mutta kyllä hengenmiesten johdon alaisia kouluja ruhtinasten hoveissa, ritarilinnoissa ja ennen kaikkea luostareissa. Mutta myöskin myöhemmän keskiajan kaupungeissa, joissa hallitseva luokka, kaupunkiylimystö, loi koulut kyetäkseen johtamaan kaupungin politiikkaa, kauppaa ja tuotantoa, olivat pappismiehet johtajia ja opettajia. Mutta jo keskiajalla esiintyy kuitenkin *kansankoulun ensimmäiset alkeet*. Kun kaupungeissa kehittyi ylimystön vastakohtaksi terve, voimakas pikkukäsityöläisluokka, joka harjoitti tuotantoa itsenäisesti ja omalla vastuullaan, tarvitsi se myöskin henkistä sivistystä näitä tehtäviä varten. Niin syntyivät suurissa keskiaikaisissa kauppa- ja käsityökaupungeissa, kuten Lybeckissä, Nürnbergissä, Augsburgissa vähitellen saksalaiset kirjoituskoulut, joissa opetettiin etupäässä kirjoitusta ja laskentaa. Kirjoitus oli pääasia, koska pikkukäsityöläinen tarvitsi kirjoitusta ammatissaan, ja koska kirjapainotaitoa ei vielä oltu keksitty, joten kaikki täytyi kirjoittaa, mitä oli luettava. Tässä esiintyy jälleen se ilmiö, että joku luokka vaatii enemmän sivistystä, niin pian kuin sen

yksityiset jäsenet rupeavat harjoittamaan tuotantoa itsenäisesti ja luokka itse pääsee vaikuttamaan yhteiskunnalliseen työhön.

Tämä pikkukäsityöläisluokan vaikutus ei kuitenkaan kestänyt kauan, ja niinkään ei keskiaikaisen käsityön taloudellisella kukoistuksella ollut pitkää ikää. *Uskonpuhdistuksessa* taisteli uskonnon varjolla uusia voimia valtiollisesta ja taloudellisesta vallasta; sen jälkeen kuin pääoma tuli tuotantoon, tunki käsiteollisuusliike vähitellen syrjään keskiajan kääpiöliikkeen, valtiollisella alalla anasti taasen yksivaltius seuralaisineen vallan itselleen. Täten joutuivat syrjään ne syyt, jotka olivat synnyttäneet kansankoulut kaupungeissa. Kansakoulun tukahduttamisesta, johon kirkko oli pyrkinyt turhaan keskiajalla, piti taloudellinen kehitys uskonpuhdistuksen *jälkeen* erinomaisesti huolta.

Tämä on vastakkaista sille rakkaalle väitteelle, että *uskonpuhdistus on perustanut kansakoulun* tai ainakin sitä edistänyt. Mutta porvarilliset historiantuhrijat sekoittavat tässä kansakoulun korkeampaan kouluun. Uskonpuhdistajat, *Luther* etupäässä, eivät ole tehneet mitään kansakoulun kohottamiseksi: he ovat vain huonontaneet kansakoulua, kun he toivat keskiajan uskonnottoimiin kansakouluihin uskonnonopetuksen ylimmäksi ja tärkeimmäksi opetusaineeksi ja alensivat siten koulun kirkon palvelijaksi. Kun uskonpuhdistajat sitäpaitsi asettivat kirkon valtion palvelukseen, niin pantiin kansakoululle uskonpuhdistuksen jälkeen kaksinainen tarkoitus: toimittaa valtiolle ja kirkolle alempia palvelustehtäviä, hankkia edelliselle kuuliaisia alamaisia ja kasvattaa jälkimäiselle nöyriä uskovaisia. Sitävastoin on uskonpuhdistus pitänyt erinomaisesti huolta korkeammista kouluista. *Lutherin* koulukirjoitukset käsittelevät yksinomaan korkeampia kouluja, joiden tehtäväksi pantiin hengelliselle ja maalliselle hallitukselle sopivien henkilöiden kasvattaminen. Ruhtinaallisten suosijainsa etujen takia oli tämä huoli sitäkin enemmän *Lutherin* sydä-

mellä, kun lukuisten luostarien lakkauttaminen merkitsi yhtä monen vanhan sivistysahjon lakkauttamista ja lukemattomia hengellisiä opettajavoimia joutui viroistaan pois.

Kirkko jakoi siis muuttuneissakin taloudellisissa ja valtiollisissa oloissa vanhaan tapaan valoa ja varjoa kansan sivistyksessä, kun se avasi kaikki sivistysmahdollisuudet taloudellisten tekijöitten voimasanan mukaan hallitseville, sitävastoin ravitsi hallittuja luettamalla ukoja hengellisiä lauluja, raamatun lauseita ja Lutherin katkismusta. Tätä surullista tosiasiaa ei Comeniuksen yleisinhimillinen sivistyspäämäärä, ei filantropistien rohkea intoilu eikä Pestalozzin vallankumouksellinen mahtipontisuus voinut muuttaa.

Vasta kohoava porvaristo, vasta kapitalismin voimakas eteneminen pakoitti valtioita ja kaupungeita kääntämään enemmän huomiota koululaitokseen. Niin olemme saapuneet nykyajan kynnykselle.

3. NYKYAJAN LUOKKAKASVATUS.

Jos me käsittelisimme kasvatusta porvariston teoreetikkojen tavoin, oikein manchesterilaisuuden hengessä, niin täytyisi kapitalismin aikakaudella olla paraat koulut. Vapaan kilpailun pitäisi edellyttää, että jokaisen kilpailuun osaa ottavan voimat täytyy saattaa edeltäkäsintä täyteen kehitykseen. Sentähden vaatiikin porvariston taloudellisia ja valtiollisia vallankumouksia seuraava kasvatusopillinen teoria — ajatellaanpa vain Pestalozzia ja Diesterwegiä * — »ihmisen kaikkien voimien sopusuhteista kehittämistä«, sentähden sisältävätkin kevät-

* Tunnettu saksalainen koulumies, joka koetti sovittaa Pestalozzin aatetta Saksan kansakouluun. D. käsitteli koulukysymyksiä vapaamielisessä hengessä, oli m. m. tunnustuksettoman uskonnonopetuksen kannattaja.

kukoistuksessaan olevien vapaamielisten puolueiden valtiolliset ohjelmat yleisen kansakoulun ja muita pitkälle meneviä koulupoliittisia ja kasvatusopillisia vaatimuksia.

Mutta teoria ja käytäntö ovat vielä valitettavasti ristiriidassa keskenään ja niin ei ole tuosta kauniista kouluihanteesta, joka voitaisiin toteuttaa porvarillisessakin valtiossa, toteutettu mitään muuta kuin muutamia vaatimattomia alkeita ja irvikuvia siellä ja täällä. Syyt tähän osoittaa meille asianlaidan materialistinen tarkastelu.

Tarvitseeko kapitalisti, tehtailija, suurteollisuuden harjoittaja sivistyneitä työläisiä tuotantonsa harjoittamiseen? Kysymykseen ei voi vastata yksinkertaisesti kyllä tai ei. Se riippuu lähinnä siitä, mitä ymmärretään »sivistyneellä työläisellä«, tarkoitetaanko hänen yleissivistystään vai hänen ammattisivistystään. On päivänselvää, ettei työmiehen korkea yleissivistys voi olla taloudellisessa suhteessa vahingoksi kapitalistille. Mutta on niinkään päivänselvää, ettei siitä ole hänelle taloudellisessa suhteessa vähintäkään hyötyä. Työmiehen toiminta tehtaassa ei ylipäänsä aseta mitään vaatimuksia hänen yleissivistykselleen. Masuunin omistajalle voi olla yhdentekevää, ymmärtääkö hänen työmiehensä Tizianin maalauksia, Beethovenin sinfonioja ja Goethen runoja. Hänen puolestaan voi työläinen olla ilman yleissivistystä, jos siten säästetään menoja. Miquel vainaa, jonka täytyi se tietää entisyytensä perustalla ja monien suhteittensa takia, on sen kerran rehellisesti myöntänyt (10 p. jouluk. 1896 Preussin maapäivillä): »Niin sanottu yleinen sivistys, niin tarpeellinen kuin se onkin, ei ole kuitenkaan näille luokille, jos tahdotaan olla vilpittömiä eikä pelätä sanoa sitä julki, niin tärkeä kuin ammatillisuus. (Aivan oikein! — oikealta).« — Harvinaisen kuvaava lausunto! Puhutaan kyllä kauniisti »yleisestä sivistyksestä«, koska sitä hyvä tapa vaatii; mutta sydämen pohjasta toivotaan se hiiteen, sillä se maksaa rahaa.

Ja mitenkä on *ammattisivistyksen* laita? Onko se tarpeen kapitalistiselle tuotannonkululle? Vain osaksi. Nykyaikaisessa teknillisesti korkealle kehittyneessä suurliikkeessä on luonnollisesti joukko erikoisammattiteja, joihin työmiesten täytyy pystyä. Mutta kysymys on vain suhteellisesti harvoista työmiehistä kokonaisuuteen verraten, ja osaksi ovat ne työmiehiä, jotka oikeastaan eivät enää ole työmiehiä: teknikoita, piirtäjiä, kaavailijoita, mestareita, esityömiehiä. Joillakin teollisuudenaloilla ja muutamissa työhaaroissa on kyllä erikoisammattissa tarvittava taito välttämätön suuremmillekin työläiskerroksille; mutta teollisuustyöväestön *suuret joukot* eivät yleensä enää tarvitse erikoista ammattisivistystä. Alituinen työnjako, ihmiskäden jatkuva korvaaminen koneilla, tekniikan jättiläismäinen edistys on saanut aikaan, että työ suurteollisuusliikkeessä on pirstoutunut satoihin ja tuhansiin yksityisiin yksinkertaisiin osiin sillä tavoin, että jokainen oppimaton työmies voi panna käyntiin ihmiskättä lopullisesti tarvitsevan koneen ja hoitaa sitä edelleen. Yrittäjä ottaa sitä mieluummin oppimattoman työmiehen, kun tämä tarjoutuu halvemmalla. Tästä tekniikan ja kapitalistisen työprosessin kehityksestä on edelleen seurauksena naisten ja lopulta lasten työhön ottaminen, koska hekin voivat suorittaa osan niistä yksinkertaisista töistä, joita tehtaassa on tehtävä ja sitäpaitsi heillä on se etu, että ovat halvempia ja nöyrempiä. Nykyään, kun Saksan lainsäädäntö on rajoittanut jonkun verran naisten ja lasten työn riistämistä, koettaa tehtailija hankkia halpaa työvoimaa ulkomailta. Arvelematta tuodaan maahan puolalaisia, venäläisiä ja galizialaisia työläisiä huolimatta ensinkään siitä, ovatko he lukutaitoisia. Muutamien tuntien, päivien tai viikkojen perästä ovat he perehtyneet riittävästi koneelliseen, hengettömään työskentelyyn tehtaassa, niin että he tuottavat kapitalistille yhtä paljon lisäarvoa, kuin sivistynyt saksalainen työmies kykenee tuottamaan sitä.

Millaiseksi muodostuu tästä syystä *kapitalistinen kouluihanne* käytännössä? Joukkoja ei voi jättää nykyään kokonaan ilman sivistystä. Kouluja täytyy olla, semminkin kun niitä on jo ollut vuosisatoja. Sitäpaitsi on kapitalistisen tuotannon useimmille haaroille tärkeätä, että työmiehet hallitsevat vähintään tiedon alkeet, osaat lukea, kirjoittaa ja vähän laskea; se on myöskin toisista syistä nykyisen yhteiskuntajärjestyksen etujen mukaista. Niin pitkälle on myöskin pääoma kouluystävällistä, näistä syistä maapäivät valmistavat koululakeja ja kunnanedustajistot suorittavat niille jätetyt koulujen hallinnon ja kunnossapidon tehtävät. Mutta kuitenkin koetetaan pitää kansakoulun työkykyä mahdollisimman alhaisella tasolla ja sentähden asetetaan sille mahdollisuuden mukaan rajoituksia. Tästä on kuvaavana esimerkkinä Preussin tuorein lainsäädännöllinen epäsikiö, laki koulujen ylläpidosta: sisäisesti vahingoittaa kansakoulua tunnustuksellisuuden periaatteen jyrkentäminen ja siinä ilmenevä uskonnonopetuksen arvон teroittaminen, ulkonaisesti vahingoittaa kansakoulua kyvyttömiin kääpiökansakoulujen lisääntyminen Preussissa, mikä on seurauksena laista. Luokkien liian suuri oppilasluku, Preussin monien »koulupalatsien« häpeällinen tila, joissa sivistysministeri Bosse vainaan sanojen mukaan »opettajien ja oppilasten elämä ja henki on vaarassa«, opettajien surkean huono palkkaus ja monet muut seikat ovat niinikään siitä todistuksena.

Ei voi kieltää, että on teollisuudenhaaroja ja yrittäjiä, jotka voisivat käyttää sivistyneempiä työmiehiä, kuin nykyinen kansakoulu kasvattaa, mutta tässä on kysymys harvoista tapauksista. Useimmissa teollisuudenhaaroissa kapitalismin muutenkin vähäinen harrastus kansakouluun vähenee yhä enemmän. Ajatellaan vain tiilitehtaita, kehräämöitä, kutomoita, eräitä Ruhrin seudun teollisuudenhaaroja, vieläpä laivaveistämöissäkin käytetään paljon ulkomaalaisia työmiehiä, jotka eivät osaa lukea, eivät kirjoittaa eivätkä puhua saksaa. Ol-

koonpa niinkin, että asianomaiset tehtailijat ottaisivat yhtä mielellään sivistyneitä työmiehiä, jos ne olisivat *yhtä halpoja ja nöyriä*, mutta kun ei näin ole asianlaita, niin kansakoulu saa kärsiä kapitalistien etujen takia. Engels lausuu kirjassaan »Työätekevien luokkien tila Englannissa« samanlaisen ajatuksen: »Jos porvaristo antaa heille (työmiehille) niin paljon kuin juuri elämiinseen tarvitaan, niin emme saa ihmetellä, jos se antaa heille myöskin vain *niin paljon sivistystä*, kuin on porvariston etujen mukaista. Ja se ei totisesti ole paljoa . . . Mutta toisin ei voi olla: porvaristolla on vähän toivottavaa, mutta paljon pelättävää työmiesten sivistyksestä. Tämä tosiasia paljastaa myöskin ne syvimmät taloudelliset syyt, jotka ovat saattaneet kansallisvapaamieliset tehtailijat kannattamaan nyt (1907) preussilaisen koulun huonontamista, sensijaan että he aikaisemmin (1892) ovat vastustaneet kansakoulun kirkollistuttamista.

On itsestään selvää, ettei pääoma voi ajaa tahtoansa läpi kaikkialla yhtä jyrkästi eikä aina täydellisesti. Viitataan kenties Amerikkaan ja Ranskaan, missä kapitalismi on yhtä voimakas tai vielä voimakkaampikin kuin Saksassa; siitä huolimatta kansakoulut ovat siellä muka paljon parempia kuin Saksassa. Tämä on vain osittain oikein. On luonnollista, että siellä, missä on vapaammat valtiolliset olot ja kansan tahto voi esteettömästi toteutua, myöskin on paremmat kansakoulut. Saksassa näemme pienoiskoossa samanlaiset vastakohdat. Preussissa, häikäilemättömän taantumuksen, rajattoman junkkerivallan, kansalle vihamielisen virkavallan ja pappisvallan maassa, voitiin koulun kirkollistuttaminen ajaa läpi vastoin kansan suurimman osan tahtoa. Pienessä Bremenin tasavallassa, jossa junkkereilla ja papeilla ei ole mitään sanottavaa — »pippuripusseilla« tosin sitä enemmän — ja missä on yhtenäisempi väestö kuin Preussissa, teki väestön yksimielinen suuttumus tyhjäksi erään kouluntarkastusvirkamiehen salaiset yritykset preussilaisten koulutapojen ja preussilaisen oikeaoppi-

suuden käytäntöön ottamiseksi. Urhoolliset bremeniläiset kansakoulunopettajat vaativat sitäpaitsi uskonnonopetusta yleensä poistettavaksi, koska ainoastaan siten voitaisiin menestyksellisesti välttää uskonnonopetuksen väärinkäyttämistä. On tarpeetonta sanoa, että me tässä olemme täydellisesti yhtä mieltä bremeniläisten kansakoulunopettajien kanssa. Ranskassa ja Amerikassa, joissa on paljon vapaammat kansanvaltaiset laitokset, ei voi yleensä esiintyä sellaista koulutaantumusta kuin Preussissa. Mutta toiselta puolen ei saa myöskään antaa muutamien koulumiesten ja sosialipoliitikkojen innostuneitten esitysten Amerikan kouluoloista johtaa itseään harhaan. Ei ole Amerikassakaan kaikki kultaa, mikä kiiltää,* ja siellä samoin kuin Ranskassakin ollaan vielä sangen kaukana sosialistisesta kouluihanteesta, koulun yleisyydestä ja yhtenäisyydestä ja koko koululaitoksen suunnitelmallisesta järjestämisestä kasvatusopillis-yhteiskunnallisten näkökohtien eikä isän kukkaron mukaan.

Täytyy sentähden varoa tekemästä väärää johtopäätöstä, että kansakoulun korkeampi kanta kansanvaltaisesti järjestetyissä valtioissa ja samoin tilapäiset yksityiset parannukset Saksan koululaitoksessa johtuisivat hallitsevien luokkien hyvästä tahdosta. Missä ikinä on huomattavissa edistystä koululaitoksessa, on siihen joko välittömästi tai välillisesti syynä nykyaikainen työväenliike, luokkatietoinen köyhälistö. Siinä ilmenee köyhälistön kasvavan vallan vaikutus. On jo aikaisemmin

* Opettavan esimerkin tästä antaa Ernst Schultze kirjoituksessaan: »Lukutaidottomat Yhdysvalloissa». Siinä sanotaan: Tavallisesti luullaan, että maassa jossa on niin paljon kansansivistyslaitoksia, ja jossa näyttää vallitsevan niin suuri sivistysinnostus kuin Yhdysvalloissa, on sellainen asiantila mahdoton, että suuri osa väestöstä on lukutaidottomia tai, — jos on todellakin huomattava luku lukutaidottomia — että se saa selityksensä vahvasta neekeriväestöstä, joka ei ole muka niin sivistyskykyistä kuin valkoihoiset. — Todenteolla on asianlaita siten, että lukutaidottomien lukumäärä Yhdysvalloissa on tavattoman suuri: se ei ole vähempää kuin 6,303,837 henkeä. Laskettuna maan koko asukaslukua 76,303,837 henkeä kohden, — molemmat luvut on otettu vuodelta 1900 — tekee se 8 lukutaidotonta jokaista 100 asukasta kohden. Tässä eivät neekerit ole pääosana vaan valkoihoiset. Ja näiden joukossa taas eivät siirtolaiset — vaan maassa syntyneet. Asianlaita on siis päinvastainen, kuin luulisi!« Kirjoittaja todistaa tämän lukuisissa taulukoissa.

huomautettu, että jokainen taloudelliseen vapautumiseen ja itsenäisyyteen pyrkivä luokka tuntee myöskin aina henkisen valistuksen ja sivistyksen tarvetta, että se vaatii tätä sivistystä kasvavan taloudellisen valtansa etujen mukaisesti ja että se sitä osaa myöskin hankkia. Niin tekivät kreikkalaiset, niin keskiajan läänitysaatelisto, niin kaupunkiylimystö, niin keskiajan käsityöläiset. Nykyajan köyhälistön edistysliikkeessä ei tosin ole kysymys työmiehen yksilöllisen taloudellisen itsenäisyyden saavuttamisesta, mikä kapitalistisen jättiläisliikkeen takia olisi tarkoituksetonta puuhaa, hullutusta. Mutta yksilöllinen tuotanto mieskohtaisten tarpeiden tyydyttämiseksi ei olekaan tulevaisuuden eikä sosialismin päämäärä, vaan yhteinen tuotanto, tuotannon suunnitelmallinen järjestäminen. Mutta niinkuin kapitalismi valmistaa tahdomattaan jo nykyään tietä lähenevälle sosialismille luomalla jättiläisliikkeitä ja muutenkin, niin vaikuttaa myöskin järjestynyt köyhälistö taloudellisesti ja poliittisesti sosialismin suuntaan. Siellä missä köyhälistön liikkumisvapaus on suurempi, on myöskin tämä vaikutus ulkonaisesti suurempi; siellä missä köyhälistön kaikkinaista liikkumisvapautta koetetaan rajoittaa niinkuin Preussi-Saksassa, ei köyhälistön vaikutus ilmene niin silmiinpistävänä; täällä suuntautuu köyhälistön voima enemmän sisään päin vahvistaen sen yhteistä rintamaa ja vallankumouksellista tarmoa. Kun sentähden Saksan ulkopuolella olevissa maissa luokkatietoinen köyhälistö voi ottaa osaa suoranaisemmin koululaitoksen vapaamieliseen järjestelyyn, kuten Englannissa ja Amerikassa, tahi voi suojella vapaata koulua tekemällä tyhjäksi kirjokollisen taantumuksen, kuten Ranskassa, on sitävastoin Saksan työväestön ollut turvauduttava etupäässä omaan apuunsa tyydyttääkseen sivistystarvettaan. Saksan työväestössä aina ilmenevä halu teoreetiseen valistukseen ja sivistykseen, mikä on saanut uuden voimakkaan sysäyksen erittäinkin viime vuosina, on pitänyt huolta siitä,

että tämä itseapu on löytänyt moninaisia toiminnan mahdollisuuksia.

Mutta vaikka porvaristo osoittaisi enemmän kuin nykyään harrastusta hyvin järjestettyyn toimintakykyiseen kansakouluun, niin ei se siitä paljoa parantuisi. Jokainen parannus kansakoululaitoksessa maksaa rahaa; jokainen uusi koululuokka, joka poistaa oppilasluvultaan liian suuren luokan, jokainen uusi opettaja, joka otetaan korvaamaan huutavaa opettajien puutetta, jokainen uusi opetusväline, joka rikastuttaa kansakoulun niukkaa varastoa, kaikki tämä maksaa rahaa. Mutta raha sivistystarkoituksia varten on harvinaista tavaraa nykyisessä luokkavaltiliossa. Tosin täytyy veronmaksajien maksaa vuosittain suunnattomia summia, ja ne osataan kyllä kuluttaa viimeiseen penniin. Mutta sivistystehtävien, erittäinkin kansakoulun osaksi tulee sangen vähän. Militarismi, siirtomaapolitiikka, armolahjapolitiikka ja muut sellaiset sivistysviholliset tarkoitukset nielevät vuosittain satoja ja taas satoja miljoonia valtakunnan tuloja ja saattavat siten yksityisvaltioitten kulunkiarvion epäjärjestykseen. Yksityisvaltioilla taasen on rahaa kaikkiin mahdollisiin asioihin, olkoonpa sitten kysymys kirkosta tai uudesta siitosoriista; mutta kun on kysymys kansakoulusta, niin käännetään jokaista penniä kymmenen kertaa kädessä, ennenkuin se annetaan.

Tätä häpeällistä tosiasiaa ei muuta sekään seikka, että ne summat, jotka koulun tulo- ja menoarvio sisältää, näyttävät sellaisenaan verrattain korkeilta. Kun kouluvelvollisia lapsia on paljon, niin tekevät koulumeno suhteellisesti pieninäkin melkoisia summia. Sentähden täytyy tarkastaa näitä lukuja muihin menoeriin verraten, erittäinkin täytyy verrata valtion kouluja *korkeampien oppilaitosten* hyväksi *kansakoulumenoihin*. Otamme vaan muutamia lukuja Preussin koulun kulunkiarviosta vuodelta 1906: Valtio kuluttaa noin 19,000 ylioppilaan takia 12.68 miljoonaa markkaa, s. o. 650—700 markkaa päätä kohden; korkeampien oppilaitosten 170,000 oppi-

lasta varten maksaa valtio 14.50 miljoonaa markkaa, s. o. keskimäärin 85—90 markkaa päätä kohden; 6 miljoonaa kansakouluoppilasta varten 85 miljoonaa — siis näköjään paljon! — mutta laskettuna päätä kohden tekee se keskimäärin vain 14 markkaa. Valtio antaa siis korkeamman koulun oppilaan, mahdollisesti tulevan teknikon tai hallinnollisen virkamiehen sivistämiseksi noin 6 kertaa ja ylioppilaan, mahdollisesti tulevan asianajajan tai sielunhoitajan sivistämiseksi noin 15 kertaa niin paljon kuin kansakouluoppilaan, tulevan työmiehen sivistämiseksi.

On selvää, että valtio, käyttäessään korkeampaa koululaitosta varten suurempia summia, voi järjestää sen myös monipuolisemmin ja paremmin. Samoin kuin korkeammat oppilaitokset eroavat useimmiten jo sisäisen ja ulkonaisen järjestyksensä puolesta kansakouluista, samoin käytetään myöskin korkeampien koulujen opettajavoimia ja opetusvälineitä varten verraten enemmän. Niissä ovat yliopistollisesti sivistyneet opettajat sääntönä, seminaarisivistyksen saaneita käytetään vain sivuaineissa. Korkeampien oppilaitosten kokeiluhuoneet, koneet ja työkalut ovat mitä parainta laatua. Ja tieteellisten opetusaineiden hyväksi lyhennetään uskonnonopetusta — mikä merkitsee paljon!

Miltä näyttää sitävastoin kansakouluissa! Yleisten määräysten mukaan 15 päivästä lokakuuta 1872 pitää kansakouluissa olla seuraavia opetusvälineitä: 1. Kappale koulussa käytettävää oppikirjaa. 2. Maakunnan seinäkartta. 3. Preussin seinäkartta. 4. Saksan seinäkartta. 5. Europan seinäkartta. 6. Palestiinan seinäkartta. 7. Karttapallo. 8. Kaukaa näkyvät puu- tai pahvitaululle liimatut aakkoset. 9. Viulu. 10. Viivotin ja harppi. 11. Laskukone. Evankeelisissa kouluissa tulee sitäpaitsi vielä lisäksi: 12. Raamattu. 13. Laulukirja.

Tieteellistä sivistystä ei pidetä tarpeellisena kansakoulunopettajille. Mutta jokaisen papin, vaikkapa hän toimisi pienimmässä ja kaukaisimmassa seurakunnassa,

täytyy tutkia vuosikaudet, ennenkuin hän katsotaan sopivaksi sielunhoitajan tehtävään. Kansakoulunopettajalle sitävastoin, jonka huostaan lapset uskotaan, jotta hän kasvattaisi heistä kelvollisia kansalaisia tähän maailmaan, taritaan vanhanaikaista, takkuuntunutta seminaarisivistystä. Ja jos ei suuressa osassa Saksan kansakoulunopettajia eläisi oikea proletaarinen halu ylöspäin valoon ja vapauteen, mikä saattaa heidät korvaamaan itseopiskelulla seminaarisivistyksen puutteellisuuden, niin olisi kansakoulunuorison laita vielä huonompi kuin nykyään. Luonnontieteitten suurista maailmaamullistavista saavutuksista, Darwinista ja hänen kehitysopistaan eivät seminaarien oppilaat saa tietää mitään, uuden ajan vielä valtavammista ilmiöistä ja tärkeäarvoisemmista opeista historiallisella ja yhteiskunnallisella alalla vielä vähemmän. Mutta sen sijaan kielsi herra Studt äskettäin heitä — kuten kerran kiellettiin lukemasta »niin sanottua klassillista kirjallisuutta« — lukemasta nykyaikaisia runoilijoita, kuten Hauptmannia ja Sudermannia. Sitä ahkerammin täytyy seminaarinoppilaitten tutkia raamattua, katkismusta, kirkkohistoriaa ja muita sellaisia tomuuntuneita asioita, sitä hartaammin suositellaan heille isänmaallista historiakirjallisuutta, laivastoa ja siirtomaapolitiikkaa ihailevaa lukemista. Tällä tavoin tahdotaan johtaa kansakoulunuorison terve proletaarinen mieli oikealta tieltään ja kiinnittää se hallitsevan yhteiskunnan tarkoituksiin. Uskonnonopetus anastaa kuu-dennen osan koko kansakouluopetuksesta; Darwinin sijasta antaa Moses nuorisolle maailmankatsomuksen; saksanopetus ulottuu tuskin alkeisopetusta kauemmaksi; samoin on muitten opetusaineitten laita; historianopetuksessa esitetään maailmanhistorian kulku mitä hävittömimmällä tavalla hallitsijasuvun etujen mukaan väännettynä ja väärennettynä.

Kansakoulu tahdotaan tällä tavoin saattaa palvelemaan kapitalistisen yhteiskunnan hallitustarkoituksia. Köyhälistön lapset, joissa ympäristön kurjuus herättää

jo aikaisin katkeruutta, tahdotaan vieroittaa köyhälistökodissa vallitsevasta vallankumouksellisesta mielialasta ahtamalla heihin puhdasoppista uskonnollisuutta, esittämällä valheellisia kertomuksia jaloista ja kansanmielisistä hallitsijasuvuista, välttämällä tieteellistä totuutta, vääristelemällä nykyisen työväenliikkeen pyrkimyksiä, tyrkyttämällä ulkokultaista ja yli aikansa elänyttä siveyttä eikä vähimmän pitämällä ankaraa kasarmi- maista kuria ruoskan auttamana. Sen sijaan istutetaan heihin aikaisin ehdotonta kuuliaisuutta jumalallisille ja maallisille käskyille, hurskasta nöyryyttä ja alamaisinta uskollisuutta keisaria ja valtakuntaa kohtaan. Kansakoulun uskonnon ja historianopetuksessa tulevat nämä tarkoitukset selvimmin näkyviin, mutta myöskin muissa opetusaineissa, saksanopetuksessa, maantieteenopetuksessa, jopa laulun- ja voimistelunopetuksessakin; edelleen ovat nämä työväestölle vihamieliset pyrkimykset huomattavissa koulujuhliissa ja hartaushetkinä. Jos ei niistä ole odotettua tulosta, niin on siihen syynä muun ohella erittäinkin köyhälistökodin vastapyrkimykset, joita meidän täytyy syventää ja vahvistaa Preussin uusimmassa kouluhuononnuksessa yhä voimakkaammin ilmenevien hallitsevien luokkien taantumuksellisten suunnitelmien takia. *

* Lapsellisen avomielisesti myönnetään se tarkoitus, jonka tulee lyödä leimansa kansakouluopetukseen, moninidoksisessa teoksessa Saksan koululaitoksesta, teoksessa, joka julaistiin valtion avustuksella St. Louis'in maailmannäyttelyyn. Siinä sanotaan: »Historianopetuksen tehtävänä on suureksi osaksi Saksassa, kuten useimmissa nykyaikaisissa sivistysmaissa herättää ja vahvistaa kasvavan sukupolven kansallistunnetta ja isänmaanrakkautta. Sen tulee myöskin vastustaa niitä pyrkimyksiä, joiden päämääränä on *kumota nykyinen yhteiskuntajärjestys*. Preussissa on tämä historianopetuksen tehtävä lausuttu selvästi keisarin ja kuninkaan kaikkein korkeimmassa julistuksessa toukokuun 1 päivästä 1889. Siinä sanotaan: »Isänmaallinen historia käsittelee myöskin meidän yhteiskunnallista ja taloudellista lainsäädäntöämme ja sen kehitystä tämän vuosisadan alusta nykyiseen sosialipoliittiseen lainsäädäntöön saakka näyttääkseen, kuinka Preussin hallitsijat ovat katsoneet erityiseksi tehtäväkseen suojella kättensä työllä elävää väestöä ja kohottaa sen ruumiillista ja henkistä vointia, ja kuinka työmiesten tulee myöskin tulevaisuudessa odottaa ansionsa oikeudenmukaisuutta ja varmuutta vain järjestetyn valtion johdossa olevan *kuninkaan suojeluksesta ja huolenpidosta*. Erittäinkin hyödyllisyyden kannalta voidaan nuorisolle tehdä selväksi esittämällä sattuvia käytännöllisiä seikkoja, että järjestetty valtiolaitos, jolla on varma yksinvaltainen johto, on yksityisen oikeudellisen ja taloudellisen olemassaolon turvan ja menestyksen *välttämätön edellytys*, että sitävastoin *sosialidemokratian opit eivät ole*

4. SOSIALISMIN KASVATUSIHANTEET.

Sosialismi poistaa luokkakasvatuksen.

Se ei ole todistamaton itsehyväinen väite, vaan itses-
tään selvä tosiasia, joka johtuu luonnon välttämättömyy-
dellä sosialismin olemuksesta. Sosialismi tahtoo poistaa
luokkavastakohdat. Ja luokkaherruuden hävittyä häviää
myöskin siihen eroamattomasti yhdistetty luokka-
kasvatus.

Mutta luokkavastakohtien poistaminen ei ole vaa-
tielma, jonka siveelliset tai muut mietiskelyt määräävät,
yhtä vähän kuin me pauhaamme ihmiskunnan historian
tähänastisia luokkavastakohtia vastaan siveellisten mie-
telmien kannalta tai valitamme niitä kyynelsilmin. Me
koetamme käsittää ihmiskunnan historiaa dialektisena
kehityskulkuna; me koetamme etsiä siveellisten ja esteet-
tisten ilmiöiden takaa ilmiöiden taloudellista ydintä. Ja
silloin huomataan, että luokkavastakohdilla on ollut yh-
teiskunnallisessa kehityksessä oikeutuksensa, että ne ovat
olleet välttämättömiä kehittämään yhteiskunnallista
työtä sille tuottavuuden asteelle, jonka se on nykyään
saavuttanut.

Kun ihmiskunta pääsi alkuperäisen kommunismin
asteelta, pakoitti sitä siihen työjaon ensimmäiset muodot,
työnjaon, joka sallii käytettävän vieraita työvoimia.
Tämä mahdollisuus johti orjuuteen, joka puolestaan salli
työnjaon kehittyä edelleen. Tärkeintä oli se, että orjien
kannettavaksi pantiin raaka käsityö, samalla kuin etu-
oikeutetut, niinkuin jo aikaisemmin on mainittu, pitivät
huolta henkisemmistä ja samalla miellyttävämmistä
töistä. Tämä työnjako, tämä *teorian ja käytännön ero*,
niin vahingolliset seuraukset kuin sillä on muuten ollut-

*käytännöllisesti toteutettavissa, ja jos sitä olisivatkin, niin yksityisen vapaus aina
hännen kotiloloihinsa asti tulisi sietämättömän pakon alaiseksi. Sosialistien luu-
lotellut ihanteet ovat kyllin tunnetut heidän omista selityksistään, jotta ne voi-
daan esittää kammottavina nuorison tunteille ja käytännölliselle mielelle.*

kin, oli välttämätön taloudelliselle kehitykselle. »Niin kauan kuin todella työtä tekevä väestö«, sanoo Engels vastakirjoituksessaan Dühringille, »on kiinnitetty siinä määrin välttämättömään työhönsä, ettei siltä jää aikaa yhteiskunnan yhteisten asiain hoitoon, — työnjohtoon, valtioasioihin, oikeusasioihin, taiteeseen, tieteeseen j. n. e. — niin kauan täytyy olla erityinen luokka, joka todellisesta työstä vapaana pitää näistä asioista huolta . . . Vasta suurteollisuuden aikaansaama tuotantovoimien tavaton kohoaminen tekee mahdolliseksi jakaa työn poikkeuksetta kaikille yhteiskunnan jäsenille ja siten rajoittaa jokaisen yksityisen työajan niin, että kaikille jää riittävästi vapaata aikaa ottaa osaa — sekä teoreetisesti että käytännöllisesti — yhteiskunnan yleisiin asioihin. Siis vasta silloin on jokainen hallitseva ja riistävä luokka tullut tarpeettomaksi, yhteiskunnallisen kehityksen esteeksi, ja nyt vasta se armotta poistetaan, vaikkapa sen käsissä olisi välitön valtakin.«

Nykyään ovat tuotantovoimat saavuttaneet sellaisen mahtavuuden, että ne joutuvat yhä rajummin ristiriitaan vallitsevan tuotantotavan kanssa. Nykyään on työn tuotavuus kehittynyt siinä määrin, että enää vain tuotannon yhteiskunnallistuttaminen kykenee poistamaan tuotantovoimien nykyisen tuhlaamisen ja joukkoköyhyyden. Mutta samalla takaa tämä tuotantovälineitten yhteiskunnan haltuun ottaminen tuotantovoimien häiritsemättömän kehityksen ja tuotannon rajattoman kohoamisen. »Mahdollisuus taata yhteiskunnallisen tuotannon avulla kaikille yhteiskunnan jäsenille olemassaolo, joka ei ole ainoastaan aineellisesti täysin riittävä ja tulee päivä päivältä runsaammaksi, vaan joka tekee heille myöskin mahdolliseksi kehittää ja käyttää ruumiillisia ja henkisiä kykyjään, tämä mahdollisuus esiintyy nyt *ensimmäisen kerran*, mutta se esiintyy kuitenkin.« (Engels vastakirjoituksessaan Dühringille.)

Kun »ihmiskunta tekee hyppäyksen välttämättömyyden valtakunnasta vapauden valtakuntaan«, häviää tä-

hänastinen luokkaeroitus. Silloin on vain yksi ainoa luokka yhtäläisiä ja vapaita työläisiä yhteiskunnallisessa työssä, ei enää erityistä »työläisluokkaa«, jonka niskoille voidaan vierittää kuten nykyään kaikki työ vaivoineen ja saastoineen. Mutta itse nämä työt jäävät olemaan, joskin tekniikan jatkuva kehitys poistaakin paljon työn nykyistä tuskaa ja likaa. Nämä työt täytyy siis tehdä. Niiden järjestelmällinen, pikainen suoritus ei tuota kuitenkaan minkäänlaisia vaikeuksia, koska silloin nykyinen ajatus- ja käsityön, »kauniin« ja »ruman«, hyödyllisen ja hyödyttömän, suurimmaksi osaksi myöskin erityisen miestyön ja erityisen naistyön välinen vastakohta poistuu. Silloin on vain yhteiskunnallisesti välttämättömiä töitä, jotka — yksi niin kuin toinenkin — ovat yhtä välttämättömiä yhteiskunnan terveelle kehitykselle ja olemassaololle ja sentähden yhtä arvokkaita. Työläistä ei panna enää tekemään elinajakseen koneosan liitteenä henkisesti tylsyttävää osatyötä, vaan sen sijaan tulee henkisesti ja ruumiillisesti virkistävä *työn vaihtelu*.

Tätä työn vaihtelua valmistaa jo nykyinen suurteollisuus, se vain ilmenee ohimenevästi työmiehille epäedullisessa muodossa. Työmiestä ei nykyään enää sivistetä, *oppimaton* työmies on tunnussana. *Oppineittenkin* työmiesten täytyy työskennellä usein vuosikausia oppimattomina työmiehinä mitä erilaisimmissa teollisuuden haaroissa, ennenkuin he voivat työskennellä taas kerran ohimennen siinä työssä, jonka ovat oppineet ja ehkä sillävälin *unhoittaneet*. Työmiehille ei ole tästä edestakaisin kulkemisesta ja tällaisesta työskentelystä mitä erilaisimmissa liikkeissä, joiden sisäistä yhteyttä hän ei voi oppia tuntemaan esitietojen puutteessa ja työn laadun alituisesti vaihdellessa, minkäänlaista henkistä eikä ruumiillista voittoa, vaan hän tylsistyy ja oppii pitämään työtä vaivaa ja kärsimystäkin pahempana. Mutta tästä työn vaihtelusta tulee kuitenkin taloudellisten voimain pakotuksesta yhteiskunnallinen tuotantolaki, joka tarkoituksenmukaisesti järjestetyssä sosialistisessa yhteiskun-

nassa tulee työmiesten siunaukseksi. Kuulkaamme tässä Engelsiä (Vastakirjoitus Dühringille): »... Tuotantoa edistää paraiten jakaantumistapa, joka sallii yhteiskunnan kaikkien jäsenten kehittää, säilyttää ja harjoittaa kykyjensä mahdollisimman monipuolisesti. Herra Dühringin ja yleensä oppineitten luokkien ajatustavalle näyttää tietysti eriskummalliselta, että tulee aika, jolloin ei ole olemassa kärrääjiä eikä ammattiarkkitehteja, että mies, joka on arkkitehtina antanut ohjeita puolen tunnin ajan, työntää myöskin jonkun aikaa kärryjä, kunnes hänen työtänsä arkkitehtina jälleen tarvitaan. Kaunista sosialismia, joka ikuistuttaa ammattikärrääjän!«

Marx lausui tämän ajatuksen (»Pääoman« ensimmäisessä osassa) näin: »Se (suurteollisuus) tekee elämän tai kuoleman kysymykseksi kurjan, pääoman vaihtelevaa käyttötarvetta varten varalla pidetyn käytettävissä olevan työläisväestön korvaamisen ihmisen ehdottomalla käytettäväisyydellä vaihteleviin työntarpeisiin, osayksilön, yhteiskunnallisen osatehtävän pelkän suorittajan — *kaikinpuolisesti kehittyneellä* yksilöllä, jolle eri yhteiskunnalliset tehtävät ovat vuorottelevia toimintatapoja.«

Marx puhuu tässä »kaikinpuolisesti kehittyneestä yksilöstä«. Engels puhui niinkään siitä, että sosialistinen yhteiskunta takaa »ruumiillisten ja henkisten kykyjen täysin vapaan kehityksen ja harjoituksen«. Täten tulemme suoraan sosialistisen kasvatusihanteen ytimeen: niinpä Marxkin johtaa aivan johdonmukaisesti edellämainittujen lauseittensa jälkeen tästä teollisuuden kehityksestä »polyteknillisten ja maanviljelyskoulujen« välttämättömyyden; ei ole vähintäkään epäilystä, »että kun työläisluokka valloittaa kerran valtiollisen vallan, teknillinen opetus, niin teoreettinen kuin käytännöllinenkin, saa paikkansa työläiskouluissa«. Jo sitä ennen oli Marx johtanut toteamastaan lasten riistämisestä ja Englannin lainsäädännön toimenpiteistä sen ehkäisemiseksi, viitaten Robert Oweniin »tulevaisuuden kasvatuksen siemenen, joka yhdistää kaikkien määrättyä ikää vanhempien las-

ten kasvatuksessa tuottavan työn, opetuksen ja voimistelun, ei ainoastaan menetelmänä yhteiskunnallisen tuotannon kehittämiseksi, vaan myöskin ainoana menetelmänä kaikinpuolisesti kehittyneitten ihmisten tuottamiseksi». Tarkemmin esitettyinä ovat nämä aatteet, jotka sisältävät todellakin »tulevaisuuden kasvatuksen siemenen», jotka suunnittelevat nerokkaasti edeltäpäin harvoin mutta oikein ja varmoin vedoin sosialistisen kasvatuksen päämäärän ja tiet, siinä päätöksessä, jonka alussa mainittu kansainvälisen työläisliiton kongressi teki Genfissä v. 1866. Tämän päätöksen tärkeimmät meidän huomiotamme kiinnittävät kohdat kuuluvat seuraavasti:

»Me pidämme nykyaikaisen teollisuuden pyrkimystä kiinnittää lapsia ja nuoria henkilöitä molempaa sukupuolta yhteiskunnalliseen tuotantoon etenevänä, terveellisenä ja oikeana pyrkimyksenä, vaikkakin se laatu ja tapa, jolla tämä pyrkimys toteutetaan pääoman herruuden aikana, on inhoittava. Järjellisessä yhteiskuntatilassa tulee jokaisen lapsen yhdeksännestä ikävuodestaan alkain olla tuottava työmies; samoin ei kukaan täysikasvuinen henkilö saa vapautua yleisestä luonnonlaista: nimittäin työnteosta, voidakseen syödä työnteosta ei ainoastaan aivoilla, vaan myöskin käsillä . . . Tältä kannalta lähtien me sanomme, että yhteiskunta ei saa sallia vanhempien eikä työnantajien käyttää hyväkseen lasten tai nuorten henkilöitten työtä paitsi sillä ehdolla, että jokaisen tuottavan työn ohella annetaan myös sivistystä. Sivistyksellä ymmärrämme kolmea asiaa: 1. henkistä sivistystä; 2. ruumiillista sivistystä, sellaisena kuin sitä annetaan voimistelukouluissa ja sotilaallisten harjoitusten muodossa; 3. polyteknillistä kasvatusta, joka selittää kaiken tuotannon yleiset tieteelliset periaatteet ja joka totuttaa samalla lasta ja nuoria henkilöitä käytännölliseen työhön ja kaikkien ammattien alkeellisten työkalujen käyttöön. Yhdeksän ja seitsemäntoista vuoden välillä olevat lapset ja nuoret henkilöt jaettaisiin kolmeen luokkaan ja tähän jakoon liitettäisiin vähittäinen ja etenevä

oppijakso henkisessä, voimistelullisessa ja polyteknillisessä kasvatuksessa. Lukuunottamatta kenties ensimmäistä luokkaa korvattaisiin polyteknillisten koulujen kustannukset niiden tuotteita myymällä. Maksettavan tuottavan työn, henkisen sivistyksen, ruumiinharjoituksen ja polyteknillisen ohjauksen yhdistäminen kohottaa työväenluokan paljon yläpuolelle ylempiä luokkia ja keskiluokkia.»

Jos jätämme huomioonottamatta vähäpätöiset yksityiskohdat, niin esiintyy sosialistisen kasvatuksen varsinaisena tunnusmerkillisenä piirteenä *työ*, ruumiillinen työ kasvatuksen perustana, myöskin henkisen ja siveellisen kasvatuksen. Tämä piirre eroittaa sosialistisen kasvatuksen periaatteellisesti porvarillisesta, joka ei tiedä mitään työn käsitteestä ja sentähden ei johda siveyskäsitteitensä työstä, vaan mietiskelystä. Tosin on nykyään paikoittain otettu käytäntöön kouluissa niin sanottu käsityönopetus, joka ei ole kuitenkaan missään suhteessa kasvatukseen työn kautta työhön, johon me pyrimme. Tosin on yksi ja toinen porvarillinenkin kasvattaja käsittänyt työn suuren yhteiskunnallisen merkityksen nuorison kasvatuksessa, niin muidenmuassa tohtori Pabst, Leipzigin poikakäsityöseminaarin johtaja ja heseniläinen kouluneuvos Scherer. Mutta ammattikasvatusoppi asettuu yleensä kylmälle ja välinpitämättömälle kannalle työnopetukseen. Hyljättiinhan vielä muutamia vuosia sitten, 1900, Saksan koulunopettajien kokouksessa Kölnissä käsityönopetuksen käytäntöön ottaminen suurella ääntenenemmistöllä ja syillä, jotka paljastivat räikeästi ymmärtämyksen puutteen tässä kysymyksessä. Kuitenkin ovat porvarillisen kasvatusopin suurimmat ja paraat teoreetikot ja uranuurtajat käsittäneet ruumiillisen työn arvon kasvatuksessa. Comenius, Locke, Rousseau, Pestalozzi ja Fröbel ovat sanoneet sanansa käsityön puolesta. Tässä on kuitenkin syytä pitää mielessä, että erityisesti sosialistinen sävy useimmilla heistä johtuu sosialistisista taipumuksista, niin on etenkin Come-

niuksen, Pestalozzin ja Fröbelin laita. Myöskin Göthe, joka tosin ei ole ammattikasvattaja, mutta yleisajatteli ja taiteilija, jonka sanalla kasvattajainkin keskuudessa pitäisi olla arvoa, on tuonut esiin oivallisessa kasvatushaaveessaan »Mestari Wilhelmin vaellusvuodet« yhtä kauniilla kuin vakuuttavalla tavalla, mikä arvo on tuottavalla ruumiillisella työllä lasten ruumiilliselle, henkiseksi, siveelliselle ja esteetiselle kehitykselle. Varmemmin ja tietoisilla sosialistisilla perusteilla vaativat suuret haaveilijat, etenkin Fourier ja Robert Owen, työn käyttäntöön ottamista nuorison kasvatuksessa. Viimemainittu on tullut käytännöllisten kokeittensa takia, jotka onnistuivat loistavasti, tavallaan uranaukaisijaksi tällä alalla.

Mutta Marx on laskenut perustan sosialistiselle kasvatukselle tieteellisen sosialismin kannalta, ja tälle perustalle on näihin asti vasta *yksi ainoa* ammattikasvattaja, jolla on jotain merkitystä, alkanut ymmärtämyksellä ja menestyksellä rakentaa. Tämä kasvattaja ei ole tosin porvarillinen oppinut, vaan sveitsiläinen puoluetoveri Robert Seidel, joka julkaisi v. 1885 verrattain laajan kirjoituksen »Työnopetus, kasvatusopillinen ja yhteiskunnallinen välttämättömyys«, joka arvostelee työnopetusta sosialistiselta ja kasvatusopilliselta kannalta näihin asti voittamattomalla, voimakkaalla ja vaikuttavalla tavalla sekä varmoista perusteista lähtien.

»Työ on uusimman ajan vapahtaja«, niin huudahtaa Dietzgen ja kumoo siten kaikki ne järjettömät parjaukset, joiden mukaan sosialidemokratia rakastaisi laiskuutta. Työtä me tahdomme tehdä tulevaisuudessakin, sillä työ kuuluu ihmiseen kuten jokapäiväinen leipä. Vangille ei ole kiduttavampaa rangaistusta kuin työn puute. Työ on tehnyt ihmiskunnan siksi, mitä se nykyään on, se on ollut sivistyskehityksen alussa, se on vienyt sivistyksen nykyiselle korkealle asteelle. Työ tulee myös vapauttamaan ihmiskunnan sen nykyisestä taloudellisesta ja henkisestä orjuudesta. Mutta sitä varten on poistet-

tava työn, käytännöllisen toiminnan, keinotekoinen ero henkisestä olemuksestaan, teoriasta, niin kuin asianlaita on vuosituhansia ollut. »Tiede ja käsityö«, sanoo Dietzgen, »ajatus- ja käsityö ovat vain saman olemuksen kaksi eri puolta.« Lapsessa ei tätä eroa vielä ole olemassa. Lapselle on hänen näköjään joutava leikkinsä tärkeätä, vakavaa työtä, ja tässä leikissä, tässä työssä työskentelevät pää ja käsi, teoria ja käytäntö, yhdessä. Vasta myöhemmin esiintyy tämä ero nykyisen luonnottoman kasvatuksen seurauksena. Koulu ahtaa pään täyteen vaikeaymmärteistä tietoa, ruumiin ja käden kapitalismin orjantyö karaisee ennen aikojaan ja kehittää niitä yksipuolisesti tai jätetään niiden kehitys kokonaan sattuman varaan. Se hitunen voimistelunopetusta, mikä sisältyy nykyisten koulujen opetusohjelmaan, ei kykene millään muotoa korvaamaan sitä kaikinpuolista ruumiillista kehitystä, jonka mahdollisuuden mukaan ulkoilmassa tapahtuva, järjestelmälliseen voimistelunopetukseen yhdistetty työnopetus saa aikaan. Sosialistinen kasvatus liittyy ensimmäisten lapsuusvuosien leikkiin ja johtaa siitä nuorison — sukupuolia eroittamatta — järjestelmällisesti työkalujen käyttöön, yksinkertaisimmista monimutkaisimpiin. Se opettaa siten lapsille jonkinlaiset työn aakkoset,* jonka avulla he — samoin kuin tavalliset aakkoset antavat kyvyn lukea, oppia, tutkia — oppivat »työnteon« taidon kaikissa tuotannonhaaroissa, jonka avulla he oppivat myöhemmin »lukemaan« yhteiskunnallista työtä sen oikeassa merkityksessä, s. o. oppivat sen tuntemaan niin, että jokainen voi valita vapaasti ja kykyjensä tarikan tuntemuksen perusteella elämäntehtävänsä. Jokainen ottaa silloin yhteiskunnallisessa työyhdyskunnassa

* Jotain sen kaltaista vaatii Pestalozzi: »... siis perustuu myöskin niiden voimien kehittäminen, jotka edellyttävät näitä *taitoja*, taiteen aakkosten syvälle käyvään koneistoon, s. o. yleisiin taiteensääntöihin. Niitä seuraamalla voitaisiin lapsia kehittää jaksottaisissa harjoituksissa, jotka etenesivät yksinkertaisimmista monimutkaisimpiin taitoihin ja joiden täytyisi ruumiillisella varmuudella vaikuttaa siihen suuntaan, että he voisivat yhä helpommin ja helpommin käyttää kaikkia taitoja, joita he välttämättömästi tarvitsevat.« (Teoksessa »Kuinka Gertrud opettaa lapsiansa.«)

sen paikan, joka vastaa paraiten hänen ruumiillisia ja henkisiä taipumuksiaan. »Väärän« ammatin valitseminen tulee mahdottomaksi; niinkään ei toinen ammatti voi halveksia toista, koska jokainen ammatti on hyödyllinen, ja jokainen ihminen tietää oikein arvostella kasvuksensa perusteella toisen ammatin vaikeuksia, etuja ja varjopuolia. Mutta siten johdetaan myöskin lasta samalla järjestelmällisesti käsittämään koko tuotannonkulkua, koko yhteiskuntarakenteen perustan olemusta ja yhteyttä, ja hän voi myöskin saada yleiskatsauksen yhteiskuntaelämän nykyajan ihmistä hämmäntävästä koneistosta.* Sitä paitsi oppii lapsi tuntemaan vain käytännöllisen työn avulla asioiden olemuksen, kuten Robert Seidel sangen sattuvasti huomauttaa mainitussa kirjoituksessaan: »Me emme nimittäin opi tuntemaan oikein esinettä pelkän havainnon avulla; me emme opi tuntemaan sitä sittenkään, vaikka sitä vielä tunnustelisimme, haistelisisimme, maistelisisimme ja kuuntelisimme. Jos tahdomme oppia tuntemaan sen perinpohjaisesti, niin täytyy meidän lyödä se rikki, survoa se pieniksi, leikata sitä, tunkeutua siihen, painaa sitä kokoon, laajentaa sitä, kuumentaa sitä, kylmentää sitä, panna se kylmyyden, lämmön, auringon, veden tai ilman vaikutuksen alaiseksi, lyhyesti, meidän täytyy muodostella sitä tai tehdä se muodottomaksi tai molempia, s. o. meidän täytyy sitä *työllä muokata*. Useimmista ja tärkeimmistä asioiden ominaisuuksista ei ihmiskunta ole päässyt selville havainnon, vaan muokkauksen avulla.«

Kun tällä tavoin pidetään työnopetusta ohjaajana, opetetaan lasta tuntemaan työkalut, johdetaan henkinen

* »Kommunistisen yhteiskunnan korkeammalla kehitystasolla, sen jälkeen kuin yksilöä orjuuttava kahlehtiminen työnjakoon, ja sen mukana myöskin *ruumiillisen ja henkisen työn välinen vastakohta on kadonnut*, sen jälkeen kuin *työstä on tullut ei ainoastaan elämän välikappale, vaan itse ensimmäinen elämän larve*, sen jälkeen kuin yksilön kaikinpuolisesti kehittyessä myöskin tuotantovoimat ovat kasvaneet ja yhteiskunnallisen rikkauden kaikki lähteet juoksevat runsaammin — vasta silloin voidaan astua porvarillisen oikeuden näköpiiriin yli ja, yhteiskunta voi kirjoittaa lippuihinsa: Jokainen kykyjensä mukaan, jokaiselle tarpeittensa mukaan.»

Marx arvostelussaan sosialidemokratian puolueohjelmasta toukok. 1875.

toiminta ruumiillisesta, mutta toiselta puolen myöskin yhdistetään tärkeä, ohjaava henkinen työ ruumiilliseen työhön, käy lapsi vielä kerran lyhykäisyydessään läpi, luonnontieteen biogeneettisen lain mukaan, ihmiskunnan kokonaiskehityksen asteet; ja hän oppii tällä tavalla arvostelemaan paremmin ja oikeammin vuosituhansien sivistystyötä kuin nykyisen nurinkurisen historianopetuksen opastamana, jonka mukaan muutamat luulotellut »suuret miehet» eikä kansa kokonaisuudessaan ovat »tehneet» historian.

Kun sosialismi tahtoo uudistaa kasvatuksen edellä esitetyllä tavalla, niin käy tästä ilmi, että se antaa kasvatukselle paljon suuremman merkityksen, kun sille tähän asti on tunnustettu. Se pitää sitä vapaitten työläisten yhdiskunnan — ja sellainen on tulevaisuuden sosialistinen yhteiskunta — yhtenä tärkeimpänä velvollisuutena, jonka täyttämiseksi tulee tarjota yhteiskunnan parhaat apukeinot. Mutta tässä ei ole kuitenkaan kysymys luonnottomasta pakosta, jonka alaiseksi lapset pannaan, vaan päinvastoin lapset hengittävät, leikkivät, oppivat, tekevät työtä iloisemmin ja vapaammin kuin koskaan tätä ennen. Ja kun he tuottavat jo työllään arvoja yhteiskunnalle, niin herää heissä aikaisin omanarvontunnon ja riippumattomuuden tunteet, joita me toivomme jo lapsilla olevan; sillä me emme tahdo kasvattaa nuorisosta vieraan vaikutusvallan alaisia kuuliaisia ja tahdottomia ihmisiä, vaan me pidämme jo lapsessa arvossa ihmistä, jolla on oikeus kehittyä yhteiskunnan puitteissa täyteen ja kauniiseen yksilöllisyyteen.

5. LÄHIMMÄT VAATIMUKSEMME.*

Kunnes saavutetaan tämä korkea päämäärä, joka merkitsee samalla parhaiden kasvattajain kauniimpien ihanteitten toteuttamista, on sosialidemokratian tarmokkaasti toimimalla valtiossa ja kunnassa kohotettava ja parannettava vallalla olevaa yleistä koulu- ja kasvatus-tointa, niin paljon kuin on mahdollista. Tämä toiminta on etupäässä hellittämätöntä taistelua kapitalistisen luokkavaltion sivistysvihollisia voimia vastaan. Edistysmielisten kouluvaatimusten ollessa kansanomaisia on aivan välttämätöntä, — jo agitatoorisistakin syistä, jotta voitaisiin asettaa yhä uudestaan julkisen arvostelun alaiseksi hallitsevien luokkien vihamielisyys kaikkea sivistyksen levittämistä ja syventämistä kohtaan — että sosialidemokraattiset edustajat tuovat esille jokaisessa sopivassa tilaisuudessa lähimmät käytännölliset vaatimuksemme ja saattaisivat ne keskustelun alaiseksi eduskunnissa ja eduskuntien ulkopuolella. Joko meidän porvarilliset vastustajamme myöntävät viimein jonkun parannuksen tai kiihoittavat jatkuvalla vastustuksellaan yhä suuremmat kansanjoukot vastaan. Molemmissa tapauksissa voi sosialidemokratia vain voittaa.

Tärkeimpiä vaatimuksiamme on koulun *maallisuus*, siis uskonnon opetuksen poistaminen ja *koulun yhtenäisyys lastentarhasta yliopistoon saakka ja yhtäläiset oikeudet molemmille sukupuolille* kaikissa kouluissa. Edelleen on meidän vaadittava *korkeampien sivistyslaitosten elimellistä liittämistä alempiin, opetuksen, opetusvälineitten ja kouluruokailun maksuttomuutta yleisissä kouluissa, valtion avustusta kyvykkäitten, mutta varattomien oppilaitten eteenpäin opiskelua varten*, ilman että siten loukataan vanhempien kansalaisoikeuksia. Nykyään on

* Tämän luvun alusta on jätetty pois valtakunnankoululakia koskeva osa, jolla on merkitystä vain Saksaan nähden.

korkeampi koululaitos eroitettu jyrkästi alemmasta koululaitoksesta, siirtyminen alemmasta korkeampaan on mahdotonta tai ainakin tehty niin vaikeaksi, että kyvykkäällekin kansakouluoppilaalle on melkein mahdotonta siirtyä kansakoulusta korkeampaan kouluun. Jos hallitseville luokille ei olisi tärkeätä pitää korkeampaa sivistystä yksinoikeutenaan, olisivat ne helpoittaneet jo aikoja sitten siirtymistä. Edelleen täytyisi valtion ja kuntien pitää käsillä runsaasti varoja hankkiakseen varattomien vanhempien kyvykkäille lapsille mahdollisuuden käydä korkeammissa oppilaitoksissa. Tämä ei ole edullista yksin lapselle, joka siten pääsee kehittämään täydellisesti voimiaan, vaan yhtä paljon ja vielä edullisempaaakin valtiolle, joka hankkii siten kelvollisen ja älykkään kasvavan polven. Sentakia ei saa myöskään tarjota sellaista lasten avustusta alentavana almuna, joka velvoittaa ikuiseen kiitollisuuteen tai varmasti valtiolle uskolliseen mielialaan tai alentaa ehkä vielä isän valtiollisesti oikeudettomaksi vaivaisavun nauttijaksi. Opetuksen maksuttomuuteen kuuluu opetusvälineitten maksuttomuus, joka on kestänyt oivallisesti kokeen Sveitsissä ja muissa maissa ja jolla ei ole ainoastaan kasvatusopillisia ja yhteiskunnallisia, vaan myöskin rahallisia etuja. Vähäarvoisempi ei ole maksuton ruokailu kaikissa yleisissä kouluissa, koska ainoastaan tarpeeksi ravittu ruumis tekee mahdolliseksi ruumiillisen ja henkisen työn. Myöskin varakkaitten lapsille on yksinkertainen, mutta ravitseva julkinen ruokailu ruumiillisesti ja henkisesti vain eduksi ja heidän osanottonsa varjelsi sitäpaitsi julkista ruokailua vastenmielisiltä almuilta.*

Kouluhallinto on nykyään (Saksassa) kunnan hallussa ja tulee nähtävästi tulevaisuudessakin niin olemaan. Mutta kansan laajat kerrokset pidetään siitä vielä ny-

* »Meidän täytyy vaatia kouluruokailun julkista järjestelyä Kouluruokailuun pitää kaikkien oppilaitten saada ottaa osaa. Ei saa tarjota vaivaisapua nälkiintymistä vastaan, vaan on annettava ravintoa, joka vastaa koulun henkisiä ja ruumiillisia vaatimuksia, koulun välityksellä riippumatta vaivaishoitolainsäädännöstä.» (*Helene Simon, Koulu ja Leipä.*)

kyään erillään. Asiaa ymmärtäville ammattihenkilöille, opettajille ja opettajattarille eikä myöskään naisille anneta tilaisuutta ottaa osaa kouluhallintoon, jota nykyään kansalle vieras virkavalta hoitaa enimmäkseen yhdessä kirkon kanssa. Me vaadimme *kouluhallinnon kansanvaltaistuttamista* edellä viitattuun suuntaan. Kun me vaadimme *sukupuolien yhdenvertaisuutta opettajatoimessa*, niin on itsestään selvää, että siten edistetään myöskin opettajattarien naimattomuussäännön poistamista, huolimatta siitä, että me vaadimme sen poistamista jo yleisten periaatteittemme takia sukupuolten yhdenvertaisuudesta.

Ikäkausi ennen kouluvelvollisuuden aikaa on nuorison kasvatuksessa mitä tärkein. Tänä aikana oppii lapsi puhumaan ja ajattelemaan ja se suorittaa siinä jättiläistyön, jonka veroista ei ihminen suorita koskaan myöhemmin niin lyhyen ajan kuluessa. Tästä tärkeästä jaksosta lapsen elämässä täytyisi kasvattajain sentähden pitää erityisen hellää huolta sitäkin suuremmalla syyllä, kun se lyödään laimin nykyään melkein rikoksellisella tavalla. Valtio ja kunnat eivät ensinkään välitä lapsista ennen kouluajan alkamista, vanhemmat eivät valitettavasti useinkaan voi tehdä sitä kurjien elämän-, työ- ja asunto-olojensa vuoksi; tai jos he voisivatkin, niin eivät he sitten ymmärrä pienten lasten kasvatuksen erinomaisen suurta tärkeyttä. Etenkin käsitetään väärin ja arvataan vähäiseksi lapsen leikin, lapsen ensimmäisten elinvuosien itsekasvatuksen tärkeimmän apukeinon merkitys. Sekä kasvatustopillisista että yhteiskunnallisista syistä täytyy sentähden vaatia *julkisen kasvatuksen ulottamista ikäkauteen ennen kouluvelvollisuuden aikaa*. Lämminsydäminen lasten ystävä ja kasvattaja Fröbel on käsittänyt tämän välttämättömyyden ja tahtonut korvata puutteen *luomalla lastentarhat*. Valitettavasti ehkäisi Preussin taantumuksellinen hallitus silloin (1851) tämän kasvatusuudistuksen ja kielsi useiksi vuosiksi lastentarhojen perustamisen. Kun niitä jälleen sallittiin, ei Fröbel enää elänyt; hänen seuraajansa ja oppilaansa

eivät ole ymmärtäneet aina toimia mestarinsa hengessä. Lastentarhat huonontuivat osaksi kasvatusopilliseksi leikkittelyksi; ja oikean fröbeliläisen hengen puutetta koetettiin peittää hurskastelevalla uskonnollisuudella. Me vaadimme myöskin lastentarhoille täydellistä maallisuutta ja maksuttomuutta. Yhteiskunnallisessa suhteessa ovat lastentarhat kasvatus- ja hoitolaitoksina välttämättömiä, koska monien äitien täytyy ryhtyä yhteiskunnallisen hädän pakottamana ansiotyöhön eivätkä niin ollen voi täyttää äidillisiä kasvattajavelvollisuuksiaan. Samoista syistä täytyy perustaa myöskin *koulukoteja*, joissa kodittomat koululapset saavat kouluajan jälkeen hyvän vastaanoton ja hoidon vapaana virkavaltaisesta ja koulumaisesta pakosta. Erityisen heikkoja ja sairaloisia koululapsia varten täytyy perustaa sitäpaitsi *parantoloita*.

Niin vähän syytä kuin onkin aloittaa julkinen kasvatus vasta, kun lapsi on täyttänyt 6 vuotta, niin yhtä vähän voidaan perustella kasvatusopillisesti sitä, että julkinen kasvatus päättyy 14:nteen ikävuoteen. Lapsi ei ole vielä kehittynyt ja vahvistunut tällä iällä henkisesti ja ruumiillisesti siinä määrin, että hän voisi astua olemassaolon taisteluun. Kunnalliset kouluvirastot ovatkin sen tähden vaatineet yhä uudestaan *ammatti- ja jatkokoulujen perustamista* 14—18 vuotisia poikia ja tyttöjä varten ja heidän velvoittamistaan käymään näissä laitoksissa päiväsaikaan.

Työopetuksen merkityksestä on puhuttu edellä tarkemmin. Tosin ei sitä voida toteuttaa nykyisen yhteiskunnan puitteissa ja sen kouluissa niin moninaisessa ja vaihtelevassa muodossa kuin sosialistisessa tulevaisuudessa. Mutta nykyään ovat jo useat onnistuneet yritykset osoittaneet, että *käsityön- ja taloudenopetuksen käytäntöönottaminen* on jo nykyään mahdollista, ja että *oppityöpajat* voidaan yhdistää kouluihin ja jatkokouluihin. Erittäinkin Ranskassa ja siellä etupäässä Parisissa on saatu aikaan tällä alalla paljon hyvää ja seuraamisen ar-

voista. Työnopetus antaisi samalla tärkeän perustan nykyään syystä paljon suositellulle taiteelliselle sivistykselle.

Koulun sisäisessä järjestelyssä, opetussuunnitelman laatimisessa, luokkien oppilasluvun ja opetusajan määräämisessä ja monissa muissa koulutoimen teknillisissä seikoissa täytyy ensikädessä kasvatusopillisten eikä rahallisten, uskonnollisten ja muiden koululle vieraiden vaikutinten olla määräävinä; opettajilla eikä jumaluusoppineilla ja virkamiehillä täytyy olla ratkaiseva sananvalta kaikkien opettajien kansanvaltaisesti järjestetyssä edustajistossa.

Aistiviallisia lapsia — kuuromyykkiä, sokeita, heikkolahjaisia, tylsämielisiä, kaatuvatautisia — varten täytyy vaatia erityisiä luokkia ja kouluja. Jos sellaisia säälettäviä lapsia kasvatetaan yhdessä tavallisten lasten kanssa, niin tulevat he helposti tovereittensa pilkan alaiseksi ja sitäpaitsi ovat he opettajien ja oppilaitten vastuksena. Kun opettaja ei voi ohjata heitä kylliksi, jäävät he jälkeen ja heistä tulee lopulta kelvottomia jäseniä yhteiskuntaan. Mutta jos he saavat erityistä opetusta yhdessä onnettomuustovereittensa kanssa erityisesti tähän valmistuneilta opettajilta, niin tulevat he — joskaan eivät kokonaan terveiksi — kuitenkin niin paljon paremmiksi, etteivät jää myöhemmin yhteiskunnan taakaksi, vaan voivat vielä tehdä sille arvokkaita palveluksia. Jo aistiviallisten lasten takia, mutta vielä monista muistakin syistä on koululääkärien asettaminen välttämätöntä. Heidän tulee tarkastaa oppilaitten terveydentilaa heidän kouluun tulostaan siihen asti, kun he koulun jättävät, tietysti toverillisessa yhteistyössä opettajien kanssa. Siten ehkäistään monet lasten sairaudet, etenkin tarttuvat taudit ja kuhkutaudit. Koulutalon ja koululuokan terveydellistä puolta on koululääkäriin niinkään tarkastettava säännöllisesti. Välttämättömän tarpeellisia ovat myöskin kylpyhuoneet, uimahallit, ruokailuhuoneet ja leikkikentät. Sangen toivottavaa olisi edelleen lupasiirtolain perustaminen, oppilasmatkojen ja retkeilyjen järjestäminen,

jotta myöskin köyhälistönuoriso oppisi tuntemaan luvat todellisena ruumiillisen ja henkisen virkistuksen aikana.

Niiden vaatimusten ohella, joita kasvatusoppi ja terveysoppi asettavat koulurakennuksille, tulee ottaa huomioon myöskin *taiteen* vaatimukset. Koulurakennukset eivät saa näyttää ulkoapäin kasarmeilta eivätkä sisältä luostareilta tai vankiloilta. Koulurakennukset tulee rakentaa rakennustaiteellisia näkökohtia silmällä pitäen, *käytävät ja luokkahuoneet ovat koristettavat taiteellisesti* seinämaalauksilla ja veistokoristeilla, jotta kehitettäisiin lasten taiteellista silmää; samalla ne kadottaisivat kurinpitolaitoksen leimansa, niin että lapset seuraavat mielellään ja iloisesti koulukellon kutsua. Myöskin toisin tavoin, hankkimalla hyviä *oppilaskirjastoja*, *järjestämällä konsertteja ja näytäntöjä* on herätettävä ja edistettävä lasten harrastusta kauniiseen.

Suurempia lapsia ja myöskin täysikasvuisia varten on kunnilta vaadittava *kansankirjastoja, lukusaleja* ja muita laitoksia kansan sivistämiseksi.

Opettajien ja opettajattarien yhteiskunnallisessa asemassa yleensä, heidän rahallisessa asemassaan erittäin, vaatii sosialidemokratia melkoista parannusta. Ainoastaan siten on mahdollista, että opettajat ja opettajattaret voivat antautua täydellä hartaudella ja rakkaudella tärkeään tehtäväänsä, sillä sitä se vaatii. Me emme tässä tee mitään eroa mies- ja naisopettajien välillä, kuten Münchenin opettajakokouksessa v. 1906 valitettavasti vielä tehtiin. Me emme tahdo ottaa lukuun sukupuoli-eroavaisuutta, vaan ainoastaan mieskohtaisen kunnon ja erikoisuuden opettajapaikkoja täytettäessä. Opettajien valmistamiseksi me vaadimme *yliopistosivistystä*, joka meidän käsityksemme mukaan on paljon välttämättömympää opettajille kuin papeille. Selvittely siitä, miten tässä voidaan säilyttää tähänastisen, seminaareissa tapahtuvan opettajain valmistuksen edut yliopistolliseen valmistukseen verraten, nimittäin syvempi tutustuminen kasvatusopin teoriaan ja käytäntöön ja läheisempi koske-

tus itse kouluun, jätettäköön rauhallisesti siksi, kunnes tämä vaatimus on lähempänä toteutumistaan. Me tahdomme sivumennen tätä vaatimalla esittää periaatteellisesti vaatimuksen *kaikkien opettajien yhdenvertaisuudesta*, opettavat he sitten ylemmissä tai alemmissa kouluissa, koska me myöskin tahdomme poistaa nykyisen korkeampien ja alemmien koulujen välisen vastakohdan suunnitelmallisen yhteistyön aikaansaamiseksi. Me emme tahdo luokkien mukaista sivistystä, emmekä pidä lukua korkeammista ja alemmista kouluista, vaan pyrimme vain opetusmenetelmän kannalta tarkoituksenmukaisimpaan yhtenäiseen sivistykseen. Tähän kuuluu myöskin yhtenäisesti valmistettu opettajisto, ja sentähden yliopistosivistystä kaikille opettajille, niin yliopiston professorille kuin alhaisimmalle kansakoulunopettajalle!

LOPPU.

Edellä esitetyt käytännölliset kouluvaatimukset voidaan kaikki toteuttaa porvarillisen yhteiskuntajärjestyksen puitteissa. Mutta sellaisia sivistystehtäviä varten ei nykyisellä valtiolla ole rahaa. Jo Pestalozzi on viitannut siihen luokkavaltion laitokseen, joka riistää koululta valon ja ilman. Hän sanoo: »Europan kansat eivät nauti millään alalla yleistä sivistystä taitoihin, paitsi ihmis-
murhaan, jonka sotilaallinen järjestely nielee kaikki, mitä ollaan velkaa kansalle tai paremmin mitä kansa on itselleen velkaa.«

~ Militarismi on sivistys- ja kouluvastainen voima, joka on hallitsevien luokkien tuki ulkoisia, mutta myöskin sisäisiä vihollisia vastaan! Militarismiin asettaa se viimeisen toivonsa valtavasti ylöspäin ja eteenpäin tunkeutuvaa köyhälistöä vastaan. Mutta kansakoulun parannus — niin laskee hallitseva yhteiskunta häikäilemät-

tömästi — tulee vain köyhälistön hyväksi ja kohottaa sen vallankumouksellista tietoisuutta ja voimaa. Sentähden on sen tunnussana: *Militarismin puolesta ja koulua vastaan!*

Meidän täytyy sentähden olla selvillä siitä, että meillä on odotettavana sangen vähän tai ei mitään kansakoulun hyväksi hallitsevilta luokilta. Mutta meidän ei tarvitse sentakia joutua epätoivoon; on olemassa keinoja, joiden avulla voidaan jakaa köyhälistölle niitä tietoja, joita se ei saa luokkavaltion kansakoulussa. Ja sitäpaitsi se Schmollerin tunnettu lause ei ole oikea, että yhteiskunnallinen vastakohta on etupäässä sivistysvastakohta ja että sivistyseroavaisuudet täytyy poistaa ennenkuin yhteiskunnalliset eroavaisuudet. Me saisimme odottaa kauan, ennenkuin hallitsevaa luokkaa miellyttäisi poistaa sivistysvastakohta. Päinvastoin on oikein, että *vasta luokkavastakohdan poistaminen poistaa myöskin ammottavat vastakohdat kansan henkisessä elämässä*. Niin paljon kuin meidän sentähden täytyykin ajatella pakottaaksemme kaikkialla, missä me vain voimme, luokkavaltiota täyttämään sen laiminlyömät kouluvelvollisuudet, niin täytyy meidän kuitenkin aina pitää mielessä se tosiasia, että me voimme odottaa koulu- ja kasvatushankkeittemme täydellistä toteutumista vasta luokkavastakohdattomassa sosialistisessa yhteiskunnassa, että meidän sentähden täytyy toimia myöskin koulun ja lastemme edun takia lakkaamatta ja yhä lisääntyvällä tarmolla tämän yhteiskuntajärjestyksen aikaansaamiseksi.

Suomen Sos.-dem. Nuorisoliiton toimistosta on saatavana seuraavat kirjat:

Helsingin kokouksen pöytäkirja.

Hinta 1 mk.

Sotilaselämää,

kirj. *Aug. Winning*, suomennos. Kaunokirjallisia sotilaskertomuksia. Suom. Erl. Aarnio. Hinta 1: —.

Kirkot tyhjiksi,

kirkollisia seremonioita vastustava kirjanen. Ruotsinkielestä meidän oloihimme mukaellen käännetty. Hinta 25 penniä.

„Varokaa sosialidemokrateja”,

mukaelma saksasta. Hinta 20 penniä.

Sosialidemokratian ohjelma,

kirj. *Robert Danneberg*, kansainvälisen sos.-dem. nuorisojärjestön siht., suom. Erl. Aarnio. Hinta 1 mk. 50 penn.

Keisarimanööverit,

sotilaskertomus, kirj. *Aug. Winning*, suom. Erl. Aarnio. Hinta 75 penn.

Kolmikymmenvuotinen sota ja Saksan uskonpuhdistus,

kirjoittanut *Frantz Mehring*, suom. Erl. Aarnio. Hinta 75 penn.

Jumala, onko olemassa vai ei!

Kirj. J. Stern, suom. Väinö Jokinen. Hinta 30 penn.

Sosialismin historia pääpiirteissään,

kirj. *Zeth Höglund*. Hinta 1 mk. 50 p.

Tämän lisäksi ilmestyy kustannuksellamme:

Maan historia,

kirj. R. Bommel, (2 osaa).

Välitetään 20 pros. alennuksella kirjakauppahinnoista kaikkien sosialististen kustannusliikkeiden kustantamia kuin myös Puoluetoimistosta saatavia kirjoja. Rahdin maksavat tilaajat.

Edullista hankkia kirjallisuutensa välityksellämme.

Toimisto: Helsinki, Sirkuskatu 5.

Puhelin 84 19.

Toimistosta on saatavana seuraavat **agitatsioni- ja toimintavälineet:**

Liiton jäsenkirjoja,

on sekä suomen- että ruotsinkielisiä. Maksavat 10 penniä.

Kuittikirjoja,

osaston rahastonhoitajia varten. Maksavat 60 penniä viikko.
(Vihkossa on 50 kuittia.)

Jäsenilmoituslippuja,

agitatsioonin helpottamiseksi. Maksavat 1 mk. sata. (Käytännöllisiä.)

Jäsenluetteloja,

erittäin käytännöllisiä. Hinta 2 mk. 50 penn.

Liittomerkki,

hopeasta tehty siro rintaneula, on Sos.-dem. Nuorisoliiton jäsentunnusmerkki. Jokaisen jäsenen hankittava. Maksaa 90 penniä.

Nuorisosuojeluksesta,

lentolehtinen, 16 sivua. 3 mk. sadalta kpl. rahtivapaasti lähetettynä.

Työläisnuoriso luokkataisteluun!

Lentolehtinen, 16 siv. 3 mk. sata rahtivapaasti lähetettynä.

Osastojen jäsenluettelot

maksavat 2 mk. 50 p:ää kirja.

Kuulutko joukkoomme?

Sananen nuorelle työläiselle. Kirj. *H. Schultz*. Hinta 5 pen.
Pirteä lentokirjanen.

Ilmaiseksi lähetetään pyydettyäessä agitatsionitarpeiksi kirjasia »*Ohjeita sosialidemokratisten nuoriso-osastojen perustamisessa ja toiminnassa*»; osastojen rahastonhoitajille lähetetään ilmaiseksi *veroilmoituskortteja*.